

Anu Rastas

TYTTÖJEN REPRESENTAATIOT NUORISOTYÖ-LEHDEN KUVISSA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2019

TIIVISTELMÄ

RASTAS, ANU: Tyttöyden representaatiot Nuorisotyö-lehden sivuilla
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriohjelma
Huhtikuu 2019

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tarkastella tyttöyden representaatioita ja niiden muutosta Nuorisotyö-lehden sivuilla. Aineistona toimivat kuvat tyttökuvat, jotka on kerätty kolmen kokonaisen vuosikerran lehdistä kolmelta eri vuosikymmeneltä. Vuosikerrat on valittu tyttö tutkimuksen antologioden julkaisuvuosien seuraavilta vuosilta eli vuosilta 1993, 2003 ja 2012. Aineistoon kuuluu kaikkiaan 138 kuvaa.

Tutkimus on aineistolähtöinen ja sen inspiroijana on toiminut feministinen viitekehys. Kuvia tarkastellaan feministisen kuvantutkimuksen keinoin. Analyysissä on hyödynnetty vikuroivan katseen mahdollistamia tapoja nähdä toisin eli tavoittaa aineistosta ei-konventionaalinen tyttöyden esittämisen tapa ja tehdä toisenlaisia tulkintoja tyttöydestä.

Tutkielma osoittaa, että Nuorisotyö-lehden tyttöyden representaatiot ovat monipuolisia ja sukupuolistereotyyppisiä rikkovia. Tyttöys näyttäytyy aktiivisena ja iloisena. Representaatioiden monipuolistuminen näkyy vuosikymmenten kuluessa ja se näyttäytyy siirtymisessä vapaa-ajan aktiivisuudesta ohjatun toiminnan kautta aktiiviseen kansalaisuuteen. 2010-luvun aktiivisessa tyttöydessä näkyy jo selvä poliittinen sosialisatio. Tyttöjen yhteiskunnallisen vaikuttamisen representaatiot näkyvät vaikuttamisena aikuisten suuntaan esimerkiksi kohtaamisissa poliitikkojen kanssa. Risteävien erojen myötä tyttöys on tuonut näkyville myös etnisyyden ja vammaisuuden osaksi nuorisotyön arkea ja lehden kuvitusta. Enää suomalainen tyttöys ei näyttäydy pelkästään perinteisen valkoihoisena.

Avainsanat: Tyttö tutkimus, nuorisotyö, representaatio.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

RASTAS, ANU: Girl representations on Nuorisotyö (Youth Work) Magazine
Master's thesis, pages
Tampere University
Youth Work and Youth Studies
April 2019

The aim of this master's thesis was to research visual representations of girlhood and its change on Nuorisotyö (Youth Work) magazine. The data was collected from three years magazines from three different decade. Anthologies of girl research was published on those decades and I choose magazines year after and those were 1993, 2003, 2012. The final research material includes 138 girl pictures.

My research is data based and my inspiration was feminist research and especially visual research on feminist perspective. I used "vikuroiva katse" and resisting reading as a method. Those give possibilities to reach non-conventional ways to produce girlhood and make different interpretation.

According to results of the study representations of girlhood are diverse and changing stereotypes. Girlhood appears active and joyful. Diversification of representations is visible, and it shows change from leisure time activities to organized activities and to active citizenship. Change in active political socialization was clearly seen on 2020th century's girlhood. For example, meeting politicians shows how girls are influential. Intersectionality shows how girlhood can be ethnic and disabled in youth work and youth work magazine. Finnish girlhood is not only white anymore.

Keywords: Girl research, youth work, representation.

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET	10
2.1 Nuorisotyö	10
2.2 Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö	12
2.3 Tyttötutkimus.....	14
2.4 Representaatio	18
2.5 Intersektionaalisuus	20
2.5 Tutkimuskysymys.....	21
3 VISUAALISTEN REPRESENTAATIOIDEN TUTKIMINEN	23
3.1 Aineiston valinta.....	24
3.2 Visuaalinen kulttuuri ja feministinen kuvantutkimus.....	29
3.3 Eettisyys ja paikantuminen	34
4 VUODET EIVÄT OLE SISKOKSIA	35
4.1 Intersektionaalisuus	42
4.2 Osallisuus ja vaikuttaminen.....	47
4.3 Poseerauskuvat	48
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	53
LÄHTEET.....	59

1 JOHDANTO

Olen päätenyt työskentelemään nuorisosalalle lähes vahingossa. Vuonna 2005 yhteisöpedagogiksi valmistuttuani aion tehdä kunnallista perusnuorisotyötä vain pari vuotta ja etsiä sinä aikana mielenkiintoisemman työpaikan. Pari vuotta kuitenkin venähti paljon pidemmäksi rupeamaksi, sillä nuoruuteen sisältyvä voima ja ilo yhdistettynä omaan rooliin tukijana, tsemppaajana ja aikuisena kuulijana veivät minut mennessään. Nuorten kanssa työskentely oli palkitsevaa ja innostavaa. Aikuisen näkökulmasta katsottuna nuoret olisi helppo nähdä homogeenisenä ryhmänä tulevaisuuden toivoja, joita tulee kasvattaa ja ohjeistaa, jottei vanhuudestamme tulisi ankea heidän käsissään. Todellisuus on kuitenkin ihan toisenlainen. Nuoria on monenlaisia, ja mikään yllätys ei pitäisi olla, että jokainen heistä on yksilö omine toiveineen, mieltymyksineen ja haaveineen.

Päivittäinen työskentely nuorten kanssa herätti moneen hyvään, mutta myös havaitsemaan nuorisotyön haasteet erilaisten sukupuolten kanssa työskentelyssä. Vaikka nuorisotyön eetos on vahvasti yhdenvertaisuuteen perustuva ja työntekijöiden kyky kohdata kaikenlaisia nuoria on hyvä, havaitsin sukupuolen olevan perusnuorisotyössä eräänlainen tabu. Toiminta on kaikille avointa määrättyjen reunaehtojen puitteissa. Lähes jokaisen nuorisotilan tarvikevalikoimaan kuuluu pingispöytä, biljardipöytä ja mahdollisesti useammanlaiset pelikonsolit FIFA- ja NHL-peleineen. Tarjolla on toiminnallisuutta, joka monessa yhteydessä liitetään pojille ominaiseen aktiiviseen tekemiseen (esim. Punnonen 2008, 531-532). Saavathan tytötkin näitä välineitä käyttää, mutta onko niiden hankinnan yhteydessä muistettu kysyä tyttöjenkin mielipidettä? Tietenkin on hyvä huomata, että vastaavatko tytöt nuorisotilan tarvike- ja toimintatoiveista kysyttäessä kuten he itse ajattelevat, vai miten ja ajattelevat aikuisten heidän haluavan vastata.

Vaikka en enää työskentelekään perusnuorisotyön parissa, minua on jäänyt kiinnostamaan nuorisotyön ja sukupuolen välinen suhde. Nuorisotyössä työskennellessä en osannut sanoittaa havaitsemiani sukupuolesta johtuneita eriarvoistavia käytänteitä ja maskuliinisuuteen kallellaan olevaa toimintaa, vaan vasta myöhemmin tutustuessani

sukupuolentutkimukseen oivalsin kyseessä olevan todellinen sukupuolten väliseen epätasa-arvoon liittyvä asia, vaikka useat kollegat eivät aikanaan ajatustani jakaneetkaan. Yhdenvertainen kohtelu ja neutraalius nuorten kohtaamisessa ei automaattisesti tarkoita sukupuolten kannalta tasa-arvoista kohtelua. Tasa-arvon toteutumattomuus on todettu jo olevan totta erilaisista taustoista tulevien nuorten välillä, miksei siis myös sukupuolilla olisi tähän vaikutusta

Yliopisto-opintojen myötä kiinnostukseni sukupuolen vaikutuksesta nuorten kasvuun lisääntyi entisestään ja tutustuin nuorisotyön toimijoiden käytäntöihin selvittääkseni, onko sukupuolet huomioitu toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Valtakunnallisesta nuorisopolitiikan koordinoinnista ja monin osin myös rahoituksesta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriön asiakirjoissa nuorista puhutaan sukupuolineutraalisti. Nuoret ovat vain nuoria. Yleisesti ottaen myös kuntien perusnuorisotyössä ja toimintasuunnitelmissa puhutaan vain nuorista. Useissa kunnissa tytöt ja pojat kuitenkin eriytyvät monenlaisiin toimintoihin eli kerhoihin ja toimintaryhmiin, joihin pääsyn edellytyksenä on määrätty sukupuoli. Jako siis pohjautuu dikotomiseen sukupuolikäsitykseen, jossa sukupuolia on vain kaksi ja ne ovat toisilleen vastakkaisia (Rossi 2010, 23 ja 28). Tyttökerhot ovat tytöille ja poikien sähly pojille.

Selvästi sukupuolierityistä ja samanaikaisesti sukupuolisensitiivistä toimintaa järjestävät esimerkiksi Setlementtiliiton toimijat ja erityisesti Tyttöjen ja Poikien Talot, joiden toiminta on luvanvaraista rekisteröidyn tuotemerkin takia (esim. Anttonen 2017, 13-14). Perusteluna sukupuolierityiselle toiminnalle voi olla tarve turvallisuudessa yhteisössä toteutettuun naiseuteen, mieheyteen liittyvien kysymysten pohdinta tai sukupuoli-identiteetin muodostumista tukevan toiminnan tarve (Bahmani & Honkasalo 2016, 31). Anttonen (2017) on selvittänyt sukupuolisensitiivistä työtä tekeviä tahoja, ja niihin kuuluu sekä kuntia että järjestöjä. Sukupuolierityinen toiminta ei ole automaattisesti sukupuolisensitiivistä.

Tutustuessani sukupuolisensitiiviseen työhön oivalsin, että pelkästään työssä tehtävien toimintatapojen muutos ei muuta omaa ajattelua, vaan aktiivinen omien ajatusten haastaminen ja uusien näkökulmien rohkea avaaminen. Sukupuolisensitiiviseen työhön tutustuminen on ollut omalta osaltani suurin vaikuttaja sukupuolirooleihin ja -odotuksiin liittyen. Olen joskus töissä lohduttanut tyttöjä, että poikien tekemisistä ja hölmöistä käytöksestä ei kannata välittää, sillä pojat vaan ovat tuollaisia. Enää en sanoisi samoin, sillä näkemykseni mukaan pojat eivät ole tietynlaisia eikä poikuudella perustella hölmöä

käytöstä. On sanomattakin selvää, että sama toimisi myös toisin päin ja hölmöön käytökseen olisi sekä tytöillä että pojilla yhtä suuri tai pieni oikeus, jota sukupuoli ei määritä.

Olen jo pitempään nuorisotyön ja sukupuolen välistä suhdetta pohtiessani päätenyt siihen, että sukupuoli on hieman saman tyylinen asia kuin rasismi. Jos siitä ei puhuta tai koetaan, ettei sitä ole tarve tuoda esille, sitä ei ole olemassa. Kun nuorisotyössä sukupuolesta ei tehdä numeroa, sukupuolella ei ole nähdä olevan merkitystä, koska kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti, sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta huolimatta. Nuorisotyö tasapäistää ja tämän myötä nuorten välillä oletetaan vallitsevan tasa-arvo. Samansuuntaisesti puhutaan myös työelämässä ilmenevästä epätasa-arvosta ja sukupuolirooleista, eli kun omassa työpaikassa ei nähdä olevan ongelmia tasa-arvoon tai sukupuoleen liittyvien aiheiden kanssa, ollaan tietoisia muilla työpaikoilla ilmenevistä ongelmista ja epätasa-arvoisesta kohtelusta (Korvajärvi 2010, 190). Neutraalilla tai ongelmat kieltävällä suhtautumisella mahdollisesti peitetään alleen ehkä merkittäviä ongelmia sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyen kaikilla elämän toiminta-areenoilla.

On helppo olla samaa mieltä nuorisoalalla yleisesti vallalla olevasta ajatuksesta, että nuoria tulee kohdella yhdenvertaisesti sukupuolesta tai muista ominaisuuksista riippumatta, mutta on tärkeää tiedostaa olemassa olevat epätasa-arvoistavat rakenteet ja käytännöt, joiden osana myös lapset ja nuoret ovat. Näillä pienillä teoilla, joilla esimerkiksi jaetaan tytöille ja pojille tehtäviä sukupuolen mukaan, sukupuolen stereotyyppioita uusinnetaan jopa huomaamatta, sillä arjessa niiden huomaaminen on melko haastavaa (Kiilakoski 2008, 71).

Epätasa-arvoa saattavat ylläpitää yhteiskunnan arvot, mutta myös yksittäisten työntekijöiden merkitystä ei voi vähätellä. Työntekijät saattavat huomaamattaan ylläpitää sukupuolia eriarvoistavia rakenteita ja toimintatapoja. Honkasalon (2011, 85-90) tekemien nuorisotyöntekijöiden haastattelujen perusteella luonnollistetut sukupuolierot ovat nuorisotyössä läsnä. Luonnollistetuilla sukupuolieroilla tarkoitetaan asioita, jotka on määritelty tiettyyn sukupuoleen liittyviksi tai sukupuolelle ominaisiksi, keskiössä erityisesti biologisesta sukupuolesta johtuva määrittely (esim. Honkasalo 2011, 79-82). Esimerkiksi hoivaaminen liitetään vahvasti feminiiniseen ja naisille ominaiseen toimintaan, kun taas voima ja edustaminen maskuliiniseen tekemiseen. Vastaavanlaista ajattelua nuorisotyössä edustaa ajatus, että pojat kaipaavat toiminnallista ja aktiivista puuhaa, kun tytöille taas riittää mahdollisuus istuskeluun ja jutusteluun (esim. Punnonen 2008, 527-528). Tällaisessa nuorisotyön toiminnassa tyttöjen mukana olo ei ole vaatinut työntekijöiltä niin suurta aktiivisuutta kuin poikien toiminnan järjestämäin. Osin nuorisotyössä vallitsevaa epätasa-

arvoa voidaan selittää nuorisotyön historialla, joka on sitoutunut enemmän maskuliinisuuteen ongelmanuorten kanssa toimittaessa ja syrjäytymisen kysymyksiä ratkoessaan, sillä kohderyhmänä on ollut ensisijaisesti pojat haasteineen, ja tyttöjen haasteelliset elämäntilanteet ovat useammin jääneet havaitsematta. (Honkasalo 2011, 79).

On helppoa toimia sukupuoliin liittyvien kysymysten aikuisena asiantuntijana, mutta tyttöjen ja poikien erojen luonnollistaminen ei jää nuoriltakaan huomaamatta. Keskustelin tyttöjen ja poikien välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä yläkoululaisten tyttöjen kanssa eräällä pitämälläni oppitunnilla Tuohuneet liikuntaluokkaa käyvät 8.-luokkalaiset tytöt kertoivat minulle, että heidän liikuntatunneilla joissakin lajeissa pelataan helpotetuin säännöin ja esimerkiksi talven mailapeleissä tytöillä on pelivälineenä jääpallo, pojilla jääkiekko. Liikuntatuntien lisäksi tytöt olivat huomanneet epätasa-arvoa myös muualla koulussa. Mikäli opettaja tarvitsi apua kirjojen ja kynäpaketin kantamiseen, poikien kannettavaksi annettiin kirjat ja tyttöjen kannettavaksi kynäpaketti. Tytöt esittivät minulle useiden esimerkkien jälkeen hyvän kysymyksen: ”Eivätkö ne (opettajat) usko, että me osataan ja jaksetaan?” Kyseessä oli pienen tyttöryhmän hetkellinen puuskahdus, mutta se herätteli pohtimaan niitä pieniä eroja, joita ehkä jopa huomaamattomasti ylläpidetään tyttöjen ja poikien välillä.

Nuorisotyössä, kuten myös muilla aloilla, olisi tärkeää tiedostaa tällaiset pienet epätasa-arvoa ylläpitävät käytännöt ja pyrkiä muuttamaan niitä. Kyse ei olen pelkästään käytännöistä vaan myös aikuisten asenteista ja arvojärjestelmistä. Tähän viittaa myös tuore vapaa-aikatutkimus, jossa lapset ja nuoret ovat sitä mieltä, että harrasteryhmissä jako esimerkiksi sukupuolen mukaan on tarpeeton. (Hakanen & Myllyniemi & Salasuo 2019, 30-31.) Sukupuolierojen luonnollistaminen ja niihin liittyvien taitojen huomioimatta jättäminen voivat johtaa osaamispuutoksiin. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tunnetaitoja ja tunteiden sanoittamista, joiden hyvä hallinta nähdään usein tytöille ”luonnollisena” ja ominaisena, eikä kyseisiä taitoja edellytetä pojilta, koska kyseessä enemmän feminiininen taito. Suomalainen mies ei puhu eikä pussaa -ajatuksella pojat pidetäänkin tunteiden sanoittamisen taidon ulkopuolella.

Olen ollut pois kunnallisesta nuorisotyöstä jo useita vuosia, mutta jonkinlainen kiinnostus toimintakenttään on säilynyt. Olenkin ilolla pannut merkille, että nuorisotyön tutkimus- ja kehittämistoimia on tehty laajasti perusnuorisotyön kentällä. Verkostot ja kehittämishankkeet ovat olleet merkittävässä roolissa nuorisotyön sanoittamisessa ja professionalisaatiokehityksessä (esim. Honkasalo, Kiilakoski & Kivijärvi 2011). Pidän

tärkeänä perusnuorisotyön olemassaolon perustelua tieteellisestä näkökulmasta sekä työn aktiivista kehittämistä unohtamatta perusnuorisotyön eetosta. Koska konkreettisen nuorisotyön parissa on meneillään hyvää kehitystyötä, haluan pro gradu -tutkielmallani tukea kehitystä hieman suurempien muutosten suuntaan. Tällä tarkoitan yhteiskunnalliseen muutokseen osallistumista avartamalla ymmärrystä sukupuolesta, seksuaalisuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Haluan työni tuottavan tietoa kulttuuristen, aikaan ja paikkaan sidottujen toimintatapojen ilmenemisestä ja niiden ymmärrystä muokkaavasta ja vahvistavasta vaikutuksesta. Toivon voivani herättää ajattelemaan sukupuolen kategorioita ja näkemään haitalliset tavat toisintaa niitä. Tutkimukseni on linjassa tyttö tutkimuksen eetoksen kanssa, sillä tyttö tutkimuksessa on tärkeää tuottaa tietoa, joka mahdollistaa paremman ymmärtämisen ja kuulemisen, ei korjaamisen ja hoivaamisen (Oinas 2011, 307).

Ennen kuin nuorten ja nuoruuden tutkimiseen saadaan tasapaino eli nuorisotutkimus, tyttö tutkimus ja poikatutkimus ovat yhdenvertaisessa asemassa, haluan olla omalta osaltani lisäämässä tutkimusta tyttöihin liittyen. Taustani perinteissä nuorisotyössä ja osittain myös sukupuolitettujen ryhmien parissa osoitti, että sukupuolella on merkitystä. Sukupuoli ei kuitenkaan saisi olla rajoittamassa tai estämässä nuorten valintoja.

Sukupuoli näyttäytyy nuorten elämässä monin eri tavoin ollen joko myönteinen tai kielteinen asia. Koska me aikuiset olemme ratkaisevassa roolissa asenteiden ja muutosten hallinnassa, kiinnostuin ammattialamme lehden roolista sukupuolen rakentajana. Minua kiinnostaa tietää, rakennammeko jotain uutta vai pyrimmekö ylläpitämään vanhaa.

Tiedän, että muutamien vuosien aikana nuorisotyössä on tapahtunut muutoksia eikä kokemukseni tyttöjen ja poikien eriarvoisesta kohtaamisesta välttämättä pidä paikkaansa. Uskon, että tyttöjen ääni kuullaan nuorisotilan tarvikkeiden ja pelien hankinnassa samoin kuin poikienkin. Uskon myös, että työntekijöiden sukupuolitietoisuus lisääntyy jatkuvasti.

Tätä lukua seuraavassa luvussa eli luvussa 2 esittelen tutkimuksen kannalta tärkeimmät käsitteet, jotka kietoutuvat omaan alani eli nuorisotyön ja sukupuolisensitiivisen työn kautta tyttö tutkimukseen ja tyttöihin, jonka jälkeen esittelen representaation käsitteen. Luvun lopussa tarkennan tutkimuskysymystäni ja esittelen aikaisempaa tutkimusta aiheesta.

Kolmannessa luvussa avaan aineiston käsittelyyn ja valintaan liittyviä menetelmiä sekä taustoitan tutkimukseni teoriaa. Koska tutkimukseni on aineistolähtöinen, tutkimuksen teoria on rakentunut samanaikaisesti aineiston käsittelyn ja analysoinnin myötä. Koska työtäni on inspiroinut feministinen tutkimus, esittelen lyhyesti otetta kuvien ja

representaatioiden tulkitsemiseen, jota sovellan tässä tutkimuksessa. Luvussa 4 kerron havaintojani aineistossa rakentuvasta tyttöydestä sekä kuvia tulkiten, luokitellen että lukumääriä laskien. Tulosluvussa on myös kuvanäytteitä, jotka olen halunnut nostaa kuvailun lisäksi lukijan katsottavaksi.

Johtopäätösluvussa kerron tärkeimmät havaintoni aineistosta ja tutkimukseni tuloksista. Johtopäätösten jälkeen pohdin vielä tutkimukseni tuloksen merkitystä ja mahdollista vaikutusta sekä esiin nousseita asioita.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Nuorisotyö

Tutkimuksen lähtökohtana on nuorisotyön piirissä työskenteleville tarkoitettun Nuorisotyö-lehden tyttö-representaatioiden tutkiminen. Lehden lukijakuntaan kuuluvat aikuiset toimivat joko suoraan tai välillisesti toimialansa tyttöjen kanssa. He joko kohtaavat tyttöjä arkityössään tai tekevät esimerkiksi nuorisopoliittisia päätöksiä tyttöihin liittyen. Nuorisotyöllä tarkoitetaan työtä nuorten kasvun, osallisuuden ja itsenäistymisen tukemiseksi. Sitä rahoittaa ja koordinoi opetus- ja kulttuuriministeriö, kunnat, järjestöt ja yhdistykset toteuttavat. (OKM) Nuorisolaki määrittää nuorisopolitiikkaa ja -työtä, ja sen pyrkimyksenä on tukea monipuolisesti nuorten kasvua aktiivisiksi ja vastuullisiksi kansalaisiksi. Nuorisolaki määrittää nuoruuden ikävuosiksi 0-29.

Suomalaisella nuorisotyöllä on satavuotiset juuret, jotka sijoittuvat järjestötoiminnan kenttään. Työtä on tehty niin raittiusseuroissa kuin partiossakin, ja toimintaa on leimannut vapaaehtoisuus niin osallistumisessa kuin ohjauksessakin. Nuorisotyön nykymaineessa on kaikuja vielä näiltä ajoilta, sillä nuorisotyön profession kehittymisen ja ammatillisen nuorisotyön paikan ja arvon ansaitseminen ovat vielä kesken. Vapaaehtoistoiminnassa tapahtuvan ohjauksen esimerkiksi urheiluseuroissa sanotaan olevan nuorisotyötä, mutta sitä ei tulisi sekoittaa ammatilliseen nuorisotyöhön, jossa nuorten kanssa työskentelevät tekevät saavat ammatillisen koulutuksen työhönsä. (esim. Soanjärvi 2014.) Nuorisoalan kohtaamis- ja ohjaamistyöhön koulutetaan ammattilaisia toisen asteen oppilaitoksissa ja

ammattikorkeakouluissa, mutta nuorisovaltuustoihin päättyy myös esimerkiksi sosiaali- ja kasvatustieteiden tutkinnon suorittaneita.

Kunnallisen nuorisotyön keskeisiksi tehtäviksi voidaan karkealla jaolla määritellä kaikille avoin perusnuorisotyö, johon sisältyy mm. nuorisotilatoiminta, harrastus- ja kerhotoiminta, tapahtumat ja retket. Perusnuorisotyöllä on vahva rooli nuorisotyön vapaa-ajan toiminnoissa. Perusnuorisotyön rinnalla tehdään erityisnuorisotyötä, joka on tarvelähtöistä ja yksilöllistä ohjausta ja tukea. Näiden lisäksi kuntien nuorisotyö koordinoi, hallinnoi ja edistää nuorten elinolosuhteiden kehittymistä. (Cederlöf 2004, 51.) Kunnallisen nuorisotyön laajuuteen ja toimintavalikoimaan vaikuttaa luonnollisesti kunnan koko ja halu panostaa nuorten viihtyvyyteen.

Juha Nieminen (2008, 22-26) on määritellyt nuorisotyölle neljä funktiota eli tavoitetta, jotka monin osin liittyvät myös sukupuoleen ja sitä kautta nuoren identiteettiin ja kasvuun. Näistä kaksi ensimmäistä ovat olleet nuorisotyötä ohjaavina toimintatapoina vuosikymmenten ajan. Sosiaalisuuskuntien tehtävä on yhteiskunnan toimintamallien, roolien, perinteiden ja kulttuurin välittäminen nuorille. Tähän funktioon liittyy olennaisesti yhteiskunnan jäsenten roolitus, jossa voidaan vetää tai olla vetämättä rajaa naisille ja miehille, tässä tapauksessa tytöille ja pojille kuuluviin rooleihin. Sillä on merkitystä, kannattaako nuorisotyö naisten vahvaa roolia kodin seinien sisällä ja miesten edustuksellisuutta perheen asioissa (esim. Jokinen 2005, Aikuisten arki).

Sosiaalisuuskuntien funktioon sisältyy poliittinen sosiaalisuus, jossa nuorisotyö antaa valmiuksia ja ohjaa nuoria toimimaan aktiivisina yhteiskuntaan vaikuttavina kansalaisia (Nieminen 2008, 23). Aktiivinen kansalaisuus on sekä osallistumista että vaikuttamista. Osallisuus on vaikuttamista omaan elämään ja siinä toimimiseen. Siihen liittyy myös tunne oman elämän hallinnasta. Osallisuus on myös vaikuttamista, jossa nuori toimii aktiivisena kansalaisena demokraattisin keinoin. Vaikuttaminen on usein aikuisten mahdollistamaa, mutta se antaa nuorille käsityksen mahdollisuuksista vaikuttaa omaan elämään ja ympäristöönsä. Vaikuttamista voidaan toteuttaa lähiympäristössä. (Gretschel 2008, 245-246.)

Personalisaatiofunktion toteuttamisessa nuorisotyö tukee nuorta ainutlaatuisesti ja arvokkaaksi yksilöksi kasvamisessa. Myös tässä funktiossa korostuu sukupuolisensitiivisen työn eetos eli nuorten kasvun tukemisessa ei pidättäydytä sukupuolen mukaisissa rooliodotuksissa vaan luodaan nuorelle tila kasvaa itsensä näköiseksi. Kompensaatiofunktio on monialaisempi kuin edellä mainitut, sillä se keskittyy heikompiin ja työtä tehdään

myös perinteisten nuorisotyön rajojen ulkopuolella. Lasken tähän kategoriaan kuuluvaksi esimerkiksi sukupuoli-identiteettiään pohtivien nuorten ryhmän. Neljäs funktio on nuorisopolitiikka eli resursointi- ja allokointifunktio. Nuorisopolitiikan yhtenä ohjenuorana toimii nuorisolaki, joka sisältää mm. nuorten aktiivisen kansalaisuuden lisäämisen. (Nieminen 2008, 22-26.)

Nuorisotyön eetos eli käsitys työn perusperiaatteista ja ihmisarvosta on kaikissa funktioissa yhtäläinen, mutta on myös mahdollista, että joissakin nuorisotyötä tekevissä yhteisöissä saatetaan tietoisesti ylläpitää käsitystä luonnolliseksi määriteltyjen sukupuolten ominaisuuksien olemassaolosta. Tästä syystä nuorisotyön voidaan todelta olevan pluralistinen ja relatiivinen, jolloin eettiset periaatteet tai painotukset saattavat vaihdella (Nieminen 2008, 37). Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa nuorisotyössä edellyttää jo nuorisolaki, mutta käytännön toteutus voi olla pelkästään näennäistä. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ei ole se, että tarjotaan kaikille täsmälleen samaa.

2.2 Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö

Sukupuolisensitiivisellä nuorisotyöllä tarkoitetaan lyhyesti ilmaistuna kohtaamistyötä, jossa ei toisinneta perinteisiä sukupuoliin liittyviä odotuksia eikä myöskään pyritä asettaman nuoria sukupuolikategorioihin. Nuoret saavat kasvaa ja kehittyä ilman odotusta tietynlaisesta sukupuolikategorisesta toiminnasta. Nuorisotyön toimintaympäristöissä nuori kohdataan yksilönä, ei sukupuolensa edustajana. Kategoriat ja odotukset sukupuolen mukaiselle toiminnalle ja ominaisuuksille tulevat yhteiskunnastamme. Sukupuoli nähdään sosiaalisesti rakentuneena ja molemmille sukupuolille on oma roolinsa yhteiskunnan toiminnoissa (Bahmani & Honkasalo 2016, 29). Sukupuolisensitiivinen työ pyrkii haastamaan olemassa olevia stereotyyppisiä sukupuolikäsityksiä. Sukupuolisensitiivisyys on tärkeä työote erityisesti oman sukupuolen ja seksuaalisuuden toisin kokevien nuorten kanssa työskennellessä, jolloin heidän on mahdotonta sopeutua valmiisiin kategorioihin. Yksi sukupuolisensitiivisen työn edellytyksistä on työntekijöiden sukupuolitietoisuuden jatkuvaa kehittämistä ja pohtimista (Punnonen 2008, 532). Näkemykseni mukaan sukupuolisensitiivinen herkkyys kohtaamisessa antaa valmiuksia kyseenalaistaa annettuja kategorioita myös konkreettisen kohtaamistyön ulkopuolella, jonne myös Nuorisotyö-lehti sijoittuu. Sukupuolisensitiivisyys ei ole varsinaisesti nuorisotyön erityisala, vaan sen opit

tulisi olla nuorisotyöntekijöiden käytössä vähintään herkkyytenä huomata sukupuolen erityispiirteitä ja -haasteita.

Sukupuolet huomioiva sensitiivinen työote mahdollistaa toisenlaisen tyttöyden tai poikana olemisen ilman negatiivista leimaamista. Sukupuolisensitiivisyys ei pyri häivyttämään sukupuolia tai niiden piirteitä, vaan se pyrkii tunnistamaan kasvuun liittyvät erityispiirteet ja -tarpeet. Kyseessä on siis eri asia kuin sukupuolineutraalius tai sukupuolten olemassaolon kieltäminen. Tytöt saavat olla tyttöjä ja pojat poikia, mutta nuorisotyöntekijän tehtävänä on mahdollistaa itsensä näköisen tyttöyden esittäminen.

Sukupuolisensitiivinen työote ei ole pelkästään sukupuolten mukaan eriytettyä toimintaa, vaan se edellyttää sukupuolien olemassaolon tiedostamisen lisäksi nuorisotyön perinteisten valtarakeinteiden purkamista ja uudelleen ajattelemista (Honkasalo 2011, 95). Työote edellyttää eriarvoisuuteen ja sukupuoleen liittyvää tietoisuutta eli nuorisotyöntekijän tulee olla tietoinen eriarvoistavista käytännöistä ja yhteiskunnan asettamista odotuksista. Kehittävä työote tiedon rinnalla mahdollistaa eriarvoistavien käytäntöjen ja stereotyyppien havaitsemisen ja työskentelyn muutoksen. (mt. 93.) Tätä kautta on mahdollista vaikuttaa nuorisotyön ranteissa oleviin toimintatapoihin ja ajatteluun. Sukupuolisensitiivinen työote on ollut erityisesti Setlementtiliiton nuorisotyössä toimintaa ohjaavana periaatteena jo pitkään, ja sitä on kehitetty työn ohella jatkuvasti, myös tutkijoiden avulla (esim. Bahmani & Honkasalo 2016). Sukupuolisensitiivisyyttä selvittävien haastattelujen perusteella settlementtitaustaisilla Tyttöjen Taloilla työskentelevien tekevien työtä ohjaavana tietosuuntana on mm. naistietoisuus, jonka periaatteet sukupuolietiedostavasta työotteesta on sovellettavissa myös poikatyöhön (Anttonen 2017, 29).

Sukupuolisensitiivisyys haastaa nuorisotyön tasapäistäviä toimintatapoja, joiden mukaan kaikki nuorisotyön toiminta on kaikille avointa huomioimatta nuorten tausta asettamia eriarvoistavia lähtökohtia (Honkasalo 2011, 91). Sukupuolisensitiivisyys mahdollistaa nuorten toimimisen omien kiinnostusten eikä sukupuoliodotusten mukaisesti. Villit pojat ja kiltit tytöt -ajattelu joutaa romukoppaan rajoittamasta yksilöiden kasvua itsensä näköisiksi aikuisiksi. Tästä huolimatta on kuitenkin ihan hyväksyttävää olla villi poika tai kiltti tyttö, mutta niiden ei saisi ajatella olevan ainoita hyväksyttäviä sukupuolen esittämistapoja.

2.3 Tyttötutkimus

Olen valinnut tutkimukseni sijoittumaan tyttötutkimuksen kenttään, vaikka nuorten representaatiot nuorisoalan lehdessä saattaisivat sopia myös pelkästään nuorisotutkimukseen. Nuorisotutkimus ja nuorisotyön tutkimus ovat enemmän sukupuolesta sukupuolesta riippumattomia ja siksi ne voivat olla sukupuolisokeita. Valitsin tyttötutkimuksen keskustelut tutkimukseeni, koska kiinnostukseni keskiössä on enemmän sukupuoli kuin pelkkä nuoruus ja sukupuolen ilmeneminen nuorisotyön kentällä. Innoittajana tyttötutkimuksen tekemiseen on toiminut lukuisa joukko työssä kohtaamiani tyttöjä, jotka ovat halunneet epätasa-arvoisesti kohdeksi tultuaan saada ääntään kuuluviin, jopa ihan kirjaimellisesti.

Tyttötutkimus on eräänlainen naistutkimuksen pikkusisar, joka monitieteellisenä tutkimuskenttänä täydentää nuorisotutkimusta. Tyttötutkimuksen juuret löytyvät sosiologian kentältä. Tyttötutkimus sijoittuu nuorisotutkimuksen, lapsuudentutkimuksen ja naistutkimuksen rajapinnoille (Ojanen 2011, 10). Tyttötutkimuksen ja sukupuolen toisin näkemiseen on vaikuttanut myös queer-tutkimus, joka mahdollistaa sukupuolen tutkimisen perinteisiä kategorioita murtaen. Tyttötutkimus kyseenalaistaa nuorisotutkimuksen näennäisneutraalia tutkimusta ja tuo esille nuorten ja nuoruuden tutkimiseen sisältyvät sukupuolet. (Tolonen 2001, 27-28.) Ojanen (2011, 10) määrittelee nuorisotutkimuksen sukupuolisokeaksi eli se ei hänen mukaansa huomioisi sukupuolen vaikutusta nuorten elämäntapaan ja valintoihin.

Nuorisotutkimuksen historia on pitkään ollut poikien tutkimista, vaikka nuorisosta ja nuorten tutkimisesta onkin puhuttu. Ojanen (2011, 14) toteaa, että vielä 70-luvulla nuorisotutkimuksessa keskityttiin tutkimaan poikia julkisissa tiloissa olettaen tyttöjen kulttuurien sijaitsevan kodeissa tutkijoiden ulottumattomissa. Tyttötutkimuksen alkuvaiheeseen liittyy ns. birminghamilaisen koulukunnan kriittisyys tyttöjen jäämisestä marginaaliin nuorten tutkimuksessa. Tyttökulttuureiden nähtiin syntyneen patriarkaalisesta ympäristön seurauksena vastavoimana poikien kulttuureille. Tämän näkökulman seurauksena erityisesti pohjoismainen tyttötutkimus ryhtyi tutkimaan tyttöjä itsenäisesti ilman vertailua poikiin. (Lähteenmaa & Näre 1992, 9-10.) Myös tyttöjen pojista poikkeava

sosiaalisen toiminnan ja yhteisöllisyyden tavat herättivät tutkijoiden kiinnostusta. 1970-luvulla alkoi tyttö tutkimuksen voimakas esiin nousu ja nuorten tutkimisen kohteiksi valikoituivat myös tytöt ja tyttöjen kulttuurit.

Tyttötutkimus on käynyt muutaman olemassa olon vuosikymmenten aikana useita vaiheita. 70- ja 80-luvuilla tyttöjen kulttuureja tutkittiin yksityisen piirissä eli tyttöjen liikkuvien kulttuurien tapahtumapaikka oli useimmiten koti (Ojanen 2011, 14). Tuolloin puhuttiinkin ns. oma-huonekulttuurista, jonka myötä tyttöjen toimintaympäristöt määrittyivät. Tuolloin tyttöys nähtiin myös kiltteyden kautta. 1980-luvulla puhuttiin paljon Pohjoismaisesta tyttö tutkimuksesta, koska maita yhdisti samankaltainen yhteiskuntajärjestelmä ja pitkälle edennyt tasa-arvo. Tutkijat toivat tyttöjen äänen kuuluville ja kulttuurit näkyviksi.

90-luvulla tyttöys nähtiin jo laajempaan ja tutkimus oli kompetenssikeskeistä. Kompetenssinäkökulman nähtiin olevan suorassa yhteydessä tyttöjen yhteiskunnallisen vallan ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisen kanssa (Ojanen 2008, 7). Tytöt nähtiin muunakin kuin patriarkaalisen järjestelmän pohjalla toimijoina. He osasivat ja halusivat tehdä, olla näkyviä. Tyttöjen voimaannuttamisen ohella tyttö tutkimuksen saralla vallitsi girl power-ilmio, jossa tytöt muuttavat valtarakenteita ottamalla toimijuuden omiin käsiinsä.

Ennen vuosituhaten vaihdetta havahduttiin tyttöjen ongelmiin. Sari Näre (2002, 252) totesikin, että yhteiskunnan eriarvoistumisen kasvun seurauksena kuva tyttökulttuureista ei ole enää niin optimistinen ja eheä kuin vuosikymmen aiemmin. Uusi tyttöys toi mukanaan sukupuoleen liittyvät moninaisuudet. (Ojanen 2011, 16-18.)

Feministisen intersektionaalisen suuntauksen ja naiseuden erojen havaintojen vanavedessä havaittiin myös tyttöydessä olevan muitakin eriarvoistavia ulottuvuuksia kuin pelkän sukupuolen, joita ovat vammaisuus, etninen tausta ja rotu, seksuaalisuus ja ikä. Tyttöyden moniulottuvuudesta on iloittu uuden vuosituhaten aikana eli tyttöys ei ole yksiselitteistä tai ulotteista. Tyttö tutkimuksen rinnalla myös nuorisotutkimus on ollut muutoksessa uudella vuosituhatella. 2000-luvulla nuorisotutkimus on sukupuolineutraalia ja sen rinnalla on erikseen tyttö- ja poikatutkimus.

Tyttötutkimuksen perinteessä on pyritty vaikuttamaan tyttöjen asemaan, tuomaan esille syrjiviä käytänteitä tai hyvän ja pahan ristiriitaa. Tästä näkökulmasta katsottuna feminismi on vahva taustatekijä tyttö tutkimuksessa, sillä feministisellä tutkimusotteella pyritään tuomaan esille heikomman ja sorretun asemaa. Tieteenalasta riippumatta tyttöjä onkin tutkittu pääosin neljästä näkökulmasta: valta, moninaisuus, toimijuus ja muutos, tavoitteena

tyttöjen näkyväksi tekeminen tai epäkohdan esille nostaminen (Ojanen 2011, 22). Tyttö tutkimuksella on tuotu kuuluville tyttöjen ääni, mutta myös voimaannutettu ja valtaistettu. Tyttö tutkimuksessa ei olla kiinnostuneita tyttöydestä elämänvaiheena, vaan sen kulttuurisista käytänteistä ja tyttöyteen liittyvistä merkityksistä (Ojanen 2011, 13).

Tyttö tutkimuksen vuosikymmenissä on nähtävissä tutkimussuuntaukselliset aallot, joissa tyttöyttä on käsitelty eri tavoin. Suuntaukset näkyvät hyvin suomenkielisissä tyttö tutkimuksen antologioissa, joita on tähän mennessä julkaistu kolme. 1990-luvulla ilmestynyt antologia toi esiin tyttöjen kyvykkyyttä ja osaamista, vahvuuksia (Näre & Lähteenmaa 1992). Vuosituhannen alun antologia keskittyi enemmän moninaisuuteen ja näkökulmaan, jossa uskallettiin tunnustaa, että eivät kaikki tytötkään pärjää (Aaltonen & Honkatukia 2002). Viimeisin antologia on jo tyttö tutkimuksen oppikirja, joka laajasti esittelee monitieteisen tyttö tutkimuksen perinteitä, menetelmiä ja teemoja. (Ojanen ym. 2013; Vehkalahti 2012, 1-3). Tyttö tutkimuksen aallot ja näkemykset kohtaavat tutkimuksessani sukupuolen representaatioita tarkastelevan ja vikuroivan katseen.

Tyttö tutkimuksen ajatuksen mukaisesti haluan tutkimuksessani näyttää, miltä sukupuolijärjestys ja tyttöyden kategoria näyttävät lehden sivuille painettuna. Aikuisten tuottamat kuvat kertovat yhteiskunnan arvoista ja asenteista, tyttöjen roolista ja asemasta. Voisi ajatella, että lehdessä näkyvillä oleva tyttöys on näkemys tyttöydestä valtakulttuurin eli aikuisten esittämänä.

Tyttö tutkimuksessa tutkimuksen kohteena on siis eri-ikäiset tytöt, joita me jokainen pystymme kuvailemaan jossain määrin. Tyttöyden määrittely ulkoisin perustein saattaisi perustua feminiinisiin kasvon- ja vartalomuotoihin, hius- ja vaate tyyliin ja käyttäytymiseen. Entä jos tyttö ei asetu edellä mainittuihin tyttöjen näkyviin ominaisuuksiin, onko hän sitten poika vai joku muu? Jokainen varmaankin tietää, että ulkoiset ominaisuudet eivät pelkästään tee kenestäkään tyttöä, joten on oleellista määrittellä jonkinlaisia rajaviivoja tyttöydelle.

Nainen ja mies on aikanaan nähty toistensa vastapareina, joiden sijainnin on määrittänyt biologinen sukupuoli. Ne on nähty ns. luonnollisena jakona, jonka myötä naisen ja miehen roolit määräytyvät luontaisesti erilaisiksi. (esim. Julkunen 2010.) Harvey Sacks on todennut ihmisten arkielämän tiedon jäsentyvän erilaisten kategorioiden mukaan. Näiden kategorioiden mukaan ihminen havainnoi ja ymmärtää ympäristöään. (Alasuutari 2011, 119.) Tämän teorian mukaan aikuisista iältään poikkeavat ihmiset voivat olla lapsia tai nuoria, jotka voidaan taas jaotella esimerkiksi tytöiksi ja pojiksi. Kategoriat liittyvät toisiinsa

kategorioihin ja näin ollen tyttöihin saatetaan yhdistää esimerkiksi tietynlaisia ominaisuuksia tai ulkoisia tunnuspiirteitä. Tyttöjen voidaan sanoa olevan kilttejä ja hyviä koulussa ja jotta näin voidaan todeta, tyttöydelle on olemassa myös vertailukohta eli poika. Tyttö on kulttuurinen kategoria, joka on jatkuvassa liikkeessä. Tämä tarkoittaa sitä, että tyttöyden kuvaus ja määrittely on ajasta riippuvainen. Tyttö on myös kulttuurinen konstruktio, josta näkyy sukupuoleen liittyvät asenteet ja odotukset, jotka ilmenevät usein stereotyyppisinä toistoina. (Ojanen 2011, 11.) Tyttöyden kategoriaa kuvaavista ominaisuuksista ja asioista voi saada käsityksen pyytämällä satunnaista ihmistä kertomaan, millainen on tyttö. Vastaukseksi luultavasti saa tämän ajan kuvauksen tyttöyden kategoriaan liitetyistä asioista.

Vaikka tytön tai tyttöyden määrittely saattaa tuntua helpolta ja merkityksettömältä, tyttöyteen kietoutuu sukupuolen lisäksi useita yhteiskunnallisia eroja ja kategorioita, joilla on vaikutusta tytön asemaan ja tasa-arvoon. Esimerkiksi maahanmuuttajatyttö on varsin erilaisessa asemassa valtaväestöön kuuluvaa tyttöön verratessa. Maahanmuuttajatyttö-sana sellaisenaankin on hieman ongelmallinen, sillä se saattaa pitää sisällään useita kansallisuuksia ja kulttuureita, jotka valtaväestön näkökulmasta katsoessa sijoitetaan yhteen ja samaan kategoriaan. (Honkasalo 2011, 24-28.) Tyttöyteen vaikuttavia kategorioita on paljon: kiltti tyttö, paha tyttö, ongelmainen tyttö, lihava tyttö. Vaikka en erityisesti tutkimuksessani pyri tyttöyden kategorian tai tyttöyden kategorioiden löytämiseen, pyrin välttämään kulttuurisesti sopivan tytön mallin etsimistä ja nimeämistä (Koivunen 2004, 244-245). Intersektionaalisuuden käsitteellä tarkoitetaan kategorioiden risteävyyttä, jolla voidaan kuvata juuri esimerkiksi tyttöyden monitahoisuutta. Intersektionaalisuudesta kerron tarkemmin luvussa 2.5. Vaikka tutkimuksessani puhun tytöistä yhtenä ryhmänä, on hyvä muistaa, että naiseus tai tyttöys eivät sellaisenaan muodosta yhtenäistä ja yleistettävää ryhmää (Butler 2006, 49-50).

Ns. feminismin toisen aallon myötä sukupuolta kuvaavaan englanninkieliseen sanastoon tulivat sanat sex ja gender. Sex tarkoittaa biologista sukupuolta ja gender sosiaalista sukupuolta. (esim. Rossi 2010, 21). Suomenkielinen sukupuoli kuvaava sana pitää itsessään karkean kahtiajaon, sillä se sitoutuu puoliin, sukupuoliin. Sanallinen tarkentaminen sosiaaliseen ja biologiseen sukupuoleen ei mielestäni ole niin hyvin sisältöä avaava kuin englanninkieliset sex ja gender. Vaikka sex/gender-jako ei tutkijoiden mielestä olekaan yksiselitteinen, koska myös biologinen sukupuoli voidaan nähdä sosiaalisesti rakennettuna, uusien sanojen käyttäminen ilmiötä kuvaamassa kertoo aiheen monitahoisuudesta.

Sukupuoli nähdään ennemminkin kulttuurisesti värittyneinä tekoina ja eleinä, joita toistetaan teoissa ja puheissa. Judith Butlerin näkee sukupuolen edellä mainittujen sijaan performatiivisuutena eli sukupuolta tehdään toistamalla normeja ja tyyliä. Sukupuolen syntymisen ja kehittymisen teorioita on tämän jälkeen muotoiltu useampaan otteeseen eikä täysin yhdenmukaisia näkemyksiä ole. Sukupuolen voidaan siis nähdä kehittyvän joko synnynnäisesti, kulttuurisesti tai sosiaalisesti (Jokinen 2005, 128) tai näiden yhdistelmänä.

Sukupuoli ei siis ole sisäsyntyinen ominaisuus eli syntyminen johonkin sukupuoleen ei takaa kyseiselle sukupuolelle asetettujen odotusten ja vaatimusten täyttymistä. Se on sosiaalinen rakennelma, konstruktio, joka muotoutuu ajan ja paikan mukaan.

2.4 Representaatio

Representaatio juontuu latinan kielen sanasta *representare*, joka tarkoittaa sekä kuvailua mielessä eli havainnollistamista että toteuttamista ja tekemistä. Englanninkielinen sana *representation* koostuu kahdesta sanasta, uudelleen ja esittäminen. Suomennokseksi sopii hyvin sanat ”mielikuva” ja ”kielikuva”, jotka selkiinnyttävät perinteisen representaation sisältöä. Representaatioita on useanlaisia ja ne ovat riippuvaisia kontekstista. Se saattaa tarkoittaa poliittista edustamista, kielellistä esittämistä, taiteellista kuvaamista tai visuaalista havainnollistamista. Representaatioon liittyy siis läsnäolo ja poissaolo eli representaatio pyrkii edustamaan poissaolevaa ja se viittaa itsensä ulkopuolelle. (Knuutila & Lehtinen 2010, 10-12.) Tutkimuksessani representaatio havainnollistaa tyttöyttä kuvin, jolloin itse kuvauksen kohde eli tyttö ei ole läsnä.

Kartta on representaatio maassa sijaitsevista kohteista ja kuva työstä on representaatio ihmisestä, joka on tavalla tai toisella asetettu sukupuolen tai pelkän tyttöyden kategoriaan. Tyttö voi olla representaatio myös nuoruudesta tai lapsuudesta. Kuvalla pyritään välittämään kohteesta jonkinlainen kuvaus, jolla pyritään joko totuuteen tai tilanteeseen sopivaan kuvaukseen. Myös tekstillä pyritään samaan, mutta kuvailtavan kohteen syvin olemus jää siinäkin tavoittamatta kirjoittajan oman arvomaailman ja arvostusten läpi kulkiessaan. Keskeistä on juuri pyrkimys, sillä representaatiolla ei voida saavuttaa todellisuuden tai totuuden asemaa. Mikäli tyttöys esitetään lehdessä kapeana ja yksiulotteisena, sillä saattaa olla laajempaa vaikutusta asenteissa ja käsityksissä tytöistä. Representaatioiden toistaminen vahvistaa niiden sisältämää viestiä.

Representaatio voidaan ymmärtää kolmella eri tavalla: refleksiivisesti, konstruktivisesti tai intentionaalisesti. On oleellista erottaa nämä tavat toisistaan, sillä ne antavat erilaisen tulokulman tutkimukseen. Refleksiivinen on sananmukaisesti heijastelevaa eli tällöin representaatio heijastaa todellisuutta ja on mahdollisimman totuudenmukainen kuva siitä. Refleksiivistä voidaan pitää hyvänä menetelmänä uutiskuvien tutkimiseen, mutta tällöin voidaan päätyä samaan probleemaan kuin representaatioissa yleensä: totuuden kuvaaminen ei ole mahdollista. Nuorisotyö-lehden tyttörepresentaatiot olisivat siis pyrkimystä totuuden esittämiseen, mutta herättää samalla kysymyksen, onko tyttöys sellainen ominaisuus, joka on kuvasta määriteltävissä. Intentionaalisessa representaatioissa huomio kiinnittyy tekijään ja siihen, mitä hän haluaa tuotoksellaan esittää. Näiden kolmen representaatiosuuntauksen välillä on vahvoja näkemyseroja eikä representaatioiden lopullisista määritelmistä ja niiden avulla esitettyjen kysymysten merkityksistä olla yksimielisiä. (Seppänen 2005, 94-95.)

Konstruktivistinen näkökulma, jota hyödynnän tutkimuksessani, luo todellisuutta kuvassa tai tekstissä ilmenevillä keinoilla. Kyseessä ei siis ole todellisuuden kuvaus vaan osa todellisuuden rakentamista. Tutkimukseni keskiössä on representaatiot tyttödestä ja sukupuolesta. Kuten aikaisemmin mainitsin, representaatio on eräänlainen mielikuva ja näin ollen tutkimuksessani selvitän lehdessä kuvauksia ja mielikuvia tytöistä. Mielikuvat kertovat, mitä tytöt ovat, miten tytöt ovat ja ilmenevät. Representaatiot tytöistä ovat aika- ja kulttuurisidonnaisia, ja ne saattavat kertoa myös tyttöihin liittyvistä odotuksista. Representaatiot kertovat myös vallasta ja kahden välisestä suhteesta. Representaatiot siis saattavat tuoda esille perinteisen tavan tytön esittämiseen ja stereotyyppien toistamiseen aikuisen tai ns. toisen sukupuolen näkökulmasta.

Representaation käsitteen avulla selvitän tutkimuksessani, miten Nuorisotyö-lehti tuottaa todellisuutta, minkälaista todellisuutta se tuottaa, kenen näkökulmasta ja millaisin välinein (Seppänen 2005, 84). Representaatiot osallistuvat ihmisten arjen ja kokemusten muokkaamiseen ja näin mahdollistavat osallistumisen niistä käytävään keskusteluun (Mäkiranta 2010, 91). Representaatioilla on siis merkitystä esimerkiksi tyttöjen asemasta keskustellessa ja asemaan vaikuttaessa, sillä representaatioiden toistaminen vaikuttaa ihmisten käsityksiin, oletuksiin ja odotuksiin.

Tyttyöden rakentamiseen eli konstruoitumiseen osallistuvat tekijät vaikuttavat lukijaan ja sitä kautta myös tyttöihin. Mielikuvat muokkaavat ajatteluumme ja näin ollen suhtautumistamme. Mikäli nuorisoala viestii yksipuolista ja perinteistä tyttökuva, sillä on

väistämättä vaikutusta tyttöjen asemaan ja ammattilaisten mahdollisuuteen tehdä sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä.

Representaatioiden ymmärtäminen ja tulkinta edellyttää merkityksellisiä mielikuvia (Seppänen 2005, 84). Representoimiseen tarvitaan myös välittäjiä, joissa tosiasiallista maailmaa tai abstraktimpia tasoja kuvaavat representaatiot välittyvät. Näitä kutsutaan merkeiksi ja niitä ovat esimerkiksi sanat ja lauseet, kuvat ja ilmeet. (Pietarinen 2010, 105.) Tulkitaksemme kuvia ja tekstiä meillä tulee olla mentaalinen representaatio kohteesta ymmärtääksemme. Kuvallista tai tekstillistä representaatiota lukiessamme pystymme ymmärtämään lukemamme, sillä tiedämme jo entuudestaan esimerkiksi, millainen ihminen peruspiirteiltään on tai miltä puu näyttää. Tämä on sosiaalisen yhteiselon edellytys eli kulttuuria, jossa on jaetut käsitykset asioista. (Seppänen 2005, 84-85) Mentaalisen representaation lisäksi puhutaan kielellisestä representaatiosta, jossa merkitykset painottuvat lauseisiin ja sanoihin (Knuuttila & Lehtinen 2010, 12).

Aineistoni koostuu tyttöjä koskevista valokuvista Nuorisotyö-lehdessä kolmelta eri vuosikymmeneltä. Tulkitsen kuvia aikaan ja paikkaan sidottuina representaatioita, joista pyrin saamaan esille tyttöyteen liittyviä normeja ja odotuksia. En pidä kuvia totuuksina vaan todellisuuden rakentajina. Kuvien representaatiot kertovat kyseisen ajan tyttöydestä ja mahdollistavat vertailun ja mahdollisen muutoksen havaitsemisen eri vuosikymmenten välillä. Myös asioiden merkityksenannot saattavat muuttua kolmessa vuosikymmenessä. Linker (2008) toteaa artikkelissaan merkitysten olevan riippuvaisia kontekstin ja käyttötarkoituksen välisistä suhteista, jotka saattavat omassa tutkimuksessani kertoa aikuisten ammattilaisten suhteen muutoksista nuoriin eli työn kohteisiin ja kuvien aiheisiin. Myös suhtautuminen sukupuoliin yhteiskunnassa ylipäätään saattaa vaikuttaa tutkimukseni tuloksiin.

2.5 Intersektionaalisuus

Intersektionaalisuus on feministisessä tutkimuksessa käytetty ilmaus, joka tarkoittaa risteäviä eroja (Rossi 2015, 92). Se kertoo niistä useista tekijöistä, jotka yhdessä vaikuttavat ihmisen identiteetin kehittymiseen ja asemaan yhteiskunnassa. Länsimainen feminismi on syntynyt alkujaan valkoisen naisen näkökulmasta ja valkoisen heteronaisen tasa-arvoa ajamaan. Intersektionaalisuus avaa tasa-arvon näkökulmaa myös muihin ihmistä

määrittäviin eroihin, joita ovat ihon värin ja rodun lisäksi, seksuaalisuus, vammaisuus, uskonto ja luokka. Myös suomalainen feminismi on ollut valkoista eikä ole kattanut kaikkia epätasa-arvoistavia eroja, mutta tilanne on muuttunut esimerkiksi maahanmuuttajuuden myötä (Valovirta 2010, 97). Suomalaiseen tyttöyteen on löytynyt perinteisestä poikkeavaa ihon väriä, etnistä taustaa ja seksuaalisuutta, joilla on vaikutusta sukupuolten väliseen ja sisäiseen tasa-arvoon.

Intersektionaalisuus osoittaa epätasa-arvon kohtia myös yhtenäisenä pidetyn sukupuolen sisällä. Esimerkinomaisesti voisi todeta, että tasa-arvon näkökulmasta katsoen on suurta merkitystä sillä, elääkö valkoisen heteronaisen elämää Suomessa vai tummaihoisen lesbonaisen elämää vanhoillisessa yhteiskunnassa. Vaikka yhteiskuntamme voidaan sanoa olevan naisten tasa-arvon kannalta lähes ihannemaa, intersektionaalisuuden haasteita on löydettävissä. Maahanmuuttajien myötä myös ihon väriin liittyvät tasa-arvohaasteet ovat tulleet meitä lähemmäksi, vaikka ylirajaisia etnisyyteen liittyviä ongelmia löytyy maastamme saamelaisten muodossa. Intersektionaalisuuden käsite pitää sisällään myös iän yhtenä epätasa-arvoa tuottavana tekijänä. Tutkimukseni kannalta tasa-arvohaasteet eivät siis ole aina kovin kaukana tavallisen ihmisen arjesta. Lapset ja nuoret ovat aina enemmän tai vähemmän osallisina valtahierarkioihin. Tutkimuksen lehtikuvat ovat osoitus aikuisten vallasta nuoriin kuvauskohteisiin eli representaatiosta ja esiteltävistä kategorioista vastaa aikuinen.

2.5 Tutkimuskysymys

Tutkin tutkimuksessani sukupuolen näkymistä Nuorisotyö-lehden kuvissa. Tutkimukseni perustuu ajatukselle, että kuvat saattavat omalta osaltaan ylläpitää sukupuoleen liittyviä vanhoja rakenteita ja asenteita, mutta myös purkaa ja uudistaa niitä. Tästä syystä tutkin tyttöyden ilmenemistä Nuorisotyö-lehden kuvissa, sillä niistä voi löytää korjaamista vaativia asenteita ja sanoittamatta jääneitä tasa-arvotekoja. Lehti saattaa olla myös edelläkävijä, joka aktiivisesti pyrkii vaikuttamaan tytöistä rakennettuihin representaatioihin kuvaamalla tyttöjä vanhojen kategorioiden vastaisesti. Yksi työn tavoitteista on nostaa esiin toisin katsomisen paikat ja herättää katsoja ajattelemaan sukupuolta konstruktiona, jota myös aktiivisesti toistetaan. Tutkimani kuvat edustavat nuorisotyössä toimivien aikuisten näkemyksiä siitä, mitä tyttöys on ja kuinka se ilmenee. Lehdessä siis toistetaan ympäröivän yhteiskunnan

käsityksiä, jotka saattavat olla joko varsin perinteisiä tai nuorisotyön eetoksen mukaisesti yhdenvertaisia.

Selvitän kuvista tyttöjen representaatioita, joiden perusteella avaan lehden lukijoilleen välittämää ja toisintavaa kuvaa tytöistä ja tyttöydestä. Toisin sanoen selvitän, millaisena tyttöys näyttäytyy Nuorisotyö-lehden lukijoille. Kolmen vuosikymmenen lehtien tutkiminen antaa mahdollisuuden ajan myötä tapahtuneen muutoksen havaitsemiseen ja analysointiin. Tutkimuksessa ei verrata tyttöjä ja poikia eli sukupuolten väliset hierarkiat eivät kuulu tutkimuksen varsinaisiin kiinnostuksenkohteisiin.

Pyrin löytämään laaja-alaisia vastauksia pääkysymyksellä:

Millä tavalla tyttöyden representaatiot ovat muuttuneet kolmella vuosikymmenellä?

Tarkennan kysymystä alakysymyksillä:

1. Miten intersektionaalisuus näkyy eri vuosikymmenillä?
2. Miten aktiivisen kansalaisuuden ihanne näkyy tyttöyden representaatioissa eri vuosikymmenillä?
3. Miten poseerauskuvat ovat muuttuneet eri vuosikymmenillä?

3 VISUAALISTEN REPRESENTAATIOIDEN TUTKIMINEN

Olen koonnut tutkimusaineistoni nuorisovalan ammattilaislehdestä nimeltään Nuorisotyö. Se on ainoa lehti, joka kattaa sisällöltään ja kohderyhmältään nuorisotyötä tekevät ihmiset sekä järjestökentällä että kunnallisessa nuorisotyössä. Lehden julkaisija Allianssi päätti vuoden 2017 lopulla lakkauttaa lehden ja siirtyä muihin vaihtoehtoiisiin viestintäkanaviin. Päätöksestä nousi kohu, sillä nuorisotyön kenttäväki totesi ammattialan lehden olevan korvaamaton yhteisöllisyyden kannattelijja ja ammattikunnan arvostuksen mittari. Allianssia syytettiin liian nopeasta päätöksenteosta ja uusien viestintäkanavien valmistelun puutteesta. Vaihtoehtoista viestintäkanavaa ei ollut olemassa lakkautuspäätöksen aikaan. Tutkimukseni aikana lehti ehdittiin Allianssin toimesta lakkauttaa, mutta myös aloittaa uudelleen Suomen Nuorisoseurojen ottaessa julkaisun vastuullensa. Pitkän historiansa takia Nuorisotyö-lehti on mielenkiintoinen nuorisovalan kuvaaja. Yli 70 vuotta se on kuvannut järjestöissä, yhdistyksissä ja kunnissa tehtävää nuorisotyötä. Se on yhdistänyt hajanaista ja monin tavoin epätyypillistä kasvatusalan kenttää. Siksi onkin mielenkiintoista tutkia, millaista tyttökuva Nuorisotyö-lehti on rakentanut ja ylläpitänyt viimeisten parin vuosikymmenen aikana.

Valitsin tutkittavaksi yhden vuosikerran kolmelta eri vuosikymmeneltä. Kolmen eri vuosikymmenen lehtien tutkiminen antaa mahdollisuuden ajan myötä tapahtuneen muutoksen havaitsemiseen ja analysointiin. Kullakin vuosikymmenellä julkaistiin tyttö tutkimusta koskeva teos, Letit liehumaan (Näre & Lähteenmaa 1992), Tulkintoja tytöistä (Aaltonen & Honkatukia 2002) ja Entäs tytöt? (Ojanen & Mulari & Aaltonen 2011). Olen valinnut kultakin vuosikymmeneltä tyttö tutkimusteoksen julkaisuvuoden jälkeisen vuosikerran, eli 1993, 2003 ja 2012. Antologiat antavat hyvän käsityksen tyttö tutkimuksen keskiössä olevista asioista kyseisenä aikana ja ne saattavat vaikuttaa Nuorisotyö-lehdessä ilmestyviin kirjoituksiin ja tutkimukseni kannalta olennaisiin kuviin. Kolmen vuosikymmenen aikana suhtautumisessa tyttöyteen ja sukupuoleen on kuitenkin tapahtunut merkittäviä muutoksia, oli kyse tyttöjen kompetenssista tai sukupuolen moninaisuudesta. On myös mahdollista, että antologioilla ei ole vaikutusta lehden sisältöön.

Tutkimuksessani hyödynnän visuaalisia menetelmiä sekä laadullisia että määrällisiä lähestymistapoja aineiston käsittelyvaiheessa. Hyödynnän myös kvantitatiivista lähestymistapaa aineiston käsittelyvaiheessa. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen menetelmä eivät ole toisensa poissulkevia eli niitä voidaan hyödyntää samassa tutkimuksessa (Alasuutari 2007, 32). Kuvien määrät kehystävät laadullista analyysiä tutkimuksessani.

jäävät tutkimuksessani kuitenkin sivurooliin, vaikka niitä sopivissa kohdissa esittelenkin. Niillä ei ole merkitystä analyysin kannalta, mutta näkemykseni mukaan ne ovat mielenkiintoinen osa aineiston erittelyä. Antaahan se käsityksen esimerkiksi aineiston koosta ja kuvatyypin määräst. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu karkealla jaottelulla kaksi merkittävää vaihetta, joita ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen (Alasuutari 2007, 39). Aineiston käsittely kokonaisuudessaan on matkaa havaintojen pelkistämisesä. Muotoilen suuresta määräst kuvia tutkimuksen kannalta olennaiset samankaltaisten kuvien kuvaryhmät, jotka mahdollistavat aineistosta esiin nousevien teemojen tarkastelun. Teemat koostuvat samankaltaisuuksia ja yhdenmukaisuuksia sisältävistä kuvista. Analyysiosassa pyrin arvoituksen ratkaisemiseen eli selvittämään, millaisia representaatiota teemat tarjoavat lukijan katsottavaksi.

Tutkimukseni on aineistolähtöinen, mikä tarkoittaa sitä, että sitä eivät erityisesti ohjaa teoreettiset havainnot, vaan olen avoin aineistosta nouseville jaotteluille. Koska kiinnostukseni on sukupuolen ilmeneminen tutkittavana olevassa julkaisussa, tutkimuskatsetta ohjaavana toimivat feministisen tutkimuksen näkökulmat. Feminismin yksi keskeisimmistä poliittisista tehtävistä on sukupuolen ja sukupuolieron tekeminen näkyväksi ja niihin liittyvien ulottuvuuksien tutkiminen (Liljeström 2004, 13). Keskityn tutkimuksessa sukupuolen näkyväksi tekemiseen ja sen vuoksi keskiössä on vain tytöt. Tyttöyden representaatioista saattaa olla löydettävissä stereotyyppisiä tyttöyden kuvauksia, joilla on vaikutusta tyttöjen asemaan ja arvostukseen. Vaikka feministisen metodologian kentällä kiistellään vallan suhteista ja muutoksen strategioista, yhtä mieltä kuitenkin ollaan feminismen tehtävästä mm. sukupuolittuneen hierarkian purkajana sekä vallan ja tiedon yhteen kietoutumien paljastajana (mt. 21).

3.1 Aineiston valinta

Nuorisotyö-lehti on kaikkien tilattavissa eli ei ole ammattialan jäsenlehti eikä se edellytä jäsenyyttä mihinkään. Lehti on eräänlainen ikkuna nuorisotyöhön ja ammattilaisten nuoruussuhteeseen. Lehden lukijat ovat oletettavasti pääosin nuorisoalalla toimivia tai lähellä alaa olevia ammattilaisia. Kokemukseni mukaan lehti tulee monille nuorisoalan työpaikoille työnantajan tilaamana. Monivuosisikymmenisen ilmestymisensä ajan se on kuvannut ja kuvaillut suomalaista nuorisotyön kenttää niin järjestö- kuin kuntapuolellakin. Nuorisotyöntekijöiden lehden voi olettaa olevan nuorisotyön hengen mukaisesti nuorista

kirjoittava ja nuoret yhdenvertaisina näkevä. ”Ohimennen lausuttu näkemys voimistuu, kun se kirjataan lehtikirjoitukseen, pöytäkirjaan tai ammatilliseen toimenkuvaan.” (Suoninen 2016, 243.) Suonisen lause kertoo mielestäni oleellisen lehden vaikutuksesta lukijaan sekä tutkimukseni taustoista. Sekä painetulla sanalla että kuvalla on vaikutusta lukijaan. Nuorisotyö-lehti kuvaa nuorisotyötä ja kirjoittaa nuoruudesta ja nuorista. Ei siis ole merkityksetöntä, millaista maailmankuvaa ja asenneilmapiiriä lehti lukijoilleen levittää. Voisi olettaa, että Nuorisotyö-lehdessä sukupuolten välinen tasa-arvo olisi vahvasti läsnä ja halu sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen on lehden sivuilla nähtävissä.

Tutkimukseni aineistona ovat Nuorisotyö-lehden vuosikerroista 1993, 2003 ja 2012 poimitut tyttöjen kuvat. Aineistoon tutustuessani ja sitä kerätessäni huomioin nuorisolain mukaisen määrittelyn nuoruuden ikävuosista, joka on 0-29 vuotta. Laki ei kuitenkaan ollut tutkimukseeni sopiva nuoruusiän rajaaja, vaan jouduin arvioimaan ikärajoja työntö edetessä, varsinkin kun kuvien valitsemista ohjasi oma näkemys nuoruudesta ja tyttöydestä. En kuitenkaan ota tutkimukseen mukaan kuvia, joissa silmämääräisesti arvioituna on lapsi. Vaikka määrittelen itseni postmodernismin feminismin kannattajaksi eli en usko esimerkiksi tarkkarajaisiin sukupuolikategorioihin, määrittelen tutkimuksen henkilön tytöksi ulkoisten ominaisuuksien tai nimen perusteella. Kuvissa keskityn siis stereotyyppisten ”tyttöjen”, ulkonäöltään tyttö-kategoriaan kuuluviin, koska oletan lehtikuvaston pidättäytyvän perinteisessä sukupuolijaossa. Lehtiteksteissä ja -kuvissa ei välttämättä kerrota henkilön ikää. Toisaalta ikä ei myöskään ole tyttöyden määre, sillä tyttö-sanankäyttö on hyvin tilanne- ja kontekstikohtaista (Vehkalahti 1993, 144-145).

Nuoruus on varsin epämääräinen rajoiltaan ja sitä voidaan lain lisäksi määrittellä myös siirtyminen tai elämänvaiheiden mukaisesti, joita ovat esimerkiksi nivelvaiheet koulu-uralla, rippikoulu, ammattiin valmistuminen. Nuoruutta voidaan määrittellä myös kehityspsykologian tai biologisen iän näkökulmasta (Puuronen 2006, 10-11). Länsimaissa nuoruus on ymmärretty elämänvaiheeksi lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Koska nuoruuden ja aikuisuuden sekä tyttöyden ja naiseuden rajat ovat häilyviä, valitsin lopulliseen aineistoon nuoriksi naisiksi määriteltäviä kuvauskohteita. Koska kiinnostukseni kohdistuu erityisesti nuoruuteen, joka on lapsuudesta erillään oleva elämänvaihe, en ottanut tutkimusaineistoon mukaan kuvia, joissa oli selkeästi lapseksi määriteltäviä tyttöjä, mikäli he olivat kuvissa yksin tai aikuisen seurassa.

Aineiston poiminta tapahtui selailemalla lehtiä useaan kertaan. Alkuun tutustuin lehtien kuvastoon yleisellä tasolla havaintoja tehden: millaisia kuvia lehdestä löytyy, onko kuvat

värikuvia vai mustavalkoisia, onko kuvia tytöistä kymmeniä yhdessä lehdessä vai puuttuvatko tyttökuvat kokonaan, ovatko sukupuolet selvästi esillä, mitä kuvien nuoret tekevät, mitä tytöt tekevät. Tutustumisen jälkeen aloin valita lopulliseen aineistoon kuuluvia kuvia, joissa oli tyttö tai tyttöjä. Selasin lehdet useaan kertaan. Korpuksesta eli kokonaisesta tutkimusaineistosta valikoin tutkimukseen käyttötarkoitukseltaan tarkoituksenmukaisimmat kuvat. Ohjenuorana kuvien valinnassa oli tyttöjen löytäminen: tyttö tai tytöt kuvissa. Kuvien valintaa ohjasi tutkimusintressini sekä mahdollisesti prosessin aikana syntyvät ideat sekä perinteinen tyttökuva, joka tarkoittaa tyttöyden tunnistamista ulkoisin merkein. Näitä olivat vaatetus, kasvopiirteet ja vartalonmuodot.

Kuvien laatu ja painojälki oli 2000-luvun lehdissä hyvä ja henkilöiden sukupuolen määrittely dikotomisesti ja ulkoisten ominaisuuksien perusteella oli pääosin helppoa. Joissakin kuvissa henkilön sukupuoli ei kuvakulman takia ollut selvästi määriteltävissä ja ne kuvat jätin aineiston ulkopuolelle. Vuoden 1993 lehtien kuvissa oli epätarkkuutta ja kuvat olivat mustavalkoisia. Niiden seurauksena jätin sukupuoleltaan tulkinnanvaraisiksi jääneet kuvauskohteet aineiston ulkopuolelle. Sukupuolen määrittelyä vanhoista kuvista vaikeutti sen aikainen muoti ja pukeutumistapa, joka ei erityisemmin korostanut naisellisuutta tai tyttömäisyyttä, ja saattoi androgyynimäisyydellään olla osoitus meillä jo silloin pitkällä olleesta tasa-arvosta (Tormulainen 2018, 109-110).

Osassa tutkimusaineiston kuvista oli aineistoon sopivia, mutta kuvien tytöt edustivat lehdessä nuorisoalan ammattilaisia. Kuvat olivat sellaisten lehtijuttujen yhteydessä, joissa esiteltiin nuorisoalalla työskenteleviä ja heidän työskentelyään. Rajasin tämänkaltaiset kuvat aineiston ulkopuolelle, koska näissä kuvissa nuori näyttäytyi nuorisoalan ammattilaisen roolissa eli lehden kohderyhmään kuuluvana. Näissä kuvissa ei niinkään representoitu tyttöyttä vaan ammattilaisuutta. Lehteä lukevan ammattilaisen katseen kohteena on toinen ammattilainen, ei nuori tai tyttö.

Valitsin aineistoon lehden kansien sisäpuolella olevat kuvat eli kansikuvat jätin aineiston ulkopuolelle. Ajattelin kansikuvien representaatioiden olevan vaikuttavia lehteä vilkaisevalle, mutta oleellisempaa on, millainen representatio lehden sivuilla toistuu. Kansien sisään sijoitetut kuvat ovat toiston ja vaikuttamisen kannalta siis merkityksellisempiä kuin kansikuvat, jotka ansaitsivat oman tutkimuksensa. Valintaa ohjasi myös ajatus siitä, että kansikuvat saattavat olla eri kriteerein valittuja kuin lehden sisäpuolella olevat. Kansikuvalla pyritään ehkä tietoisesti vaikuttamaan katsojaan, mutta sisäsivuilla olevat kuvat ovat mahdollisesti enemmän tiedostamatonta kulttuurin kuvausta.

Aineistoon en kelpuuttanut myöskään mainoskuviksi määrittelemiäni kuvia, jotka olivat jonkin kaupallisen ilmoituksen yhteydessä. Niihin valittavat kuvat on valittu eri perusteiden kuin tiedonvälitykseen liittyvät kuvat.

Vaikka kuvien valinnassa kiinnitin huomiota vain kuvauskohteisiin eivätkä tekstit tai kuvatekstit ole tutkimuksessa aineistona, huomioin epäselvissä kuvissa myös tekstit apuna aineiston rajaamisessa. Poistin aineistosta esimerkiksi aiemmin mainitsemani kuvat nuorista naisista, jotka ohessa ollut teksti kertoi alan ammattilaisiksi. Kuvatekstissä olevan nimen tai muun erittelevän tiedon avulla oli mahdollista myös tarkastaa kuvassa olevan henkilön sukupuoli, mikäli sukupuoli ei muutoin ollut kuvasta helposti havaittavissa. Mikäli sukupuolen ja tyttöyden määrittely kuvasta oli vaikeaa eivätkä sivun tekstit antaneet tarkennusta, jätin kuvan pois lopullisesta aineistosta. Monet ryhmäkuvat jätin myös aineiston ulkopuolelle, sillä ne olivat usein epäselviä, niissä saattoi olla suuri määrä ihmisiä, eivätkä kuvat antaneet erityistä tarttumapintaa sukupuolen näkökulmasta tarkasteluun.

Kuvia aineistoon tuli kaikkiansa 137, jokaisesta vuosikerrasta suurin piirtein saman verran eli kolmannes korpuksesta kuului yhden vuosikerran lehtiin. Kuvasin kameralla kaikki tyttöjä sisältävät kuvat ja siirsin ne digitaaliseen muotoon tietokoneelle. Tulostin kuvat paperille. Kuvien lajitteluun ja luokitteluun oli helppo siirtyä paperiversiosta leikkaamalla kuvat irti toisistaan ja järjestelemällä kuvia erilaisiin kokonaisuuksiin. Jätin jokaisen leikatun kuvan oikeaan reunaan kapean marginaalin, johon olisi mahdollista tehdä merkintöjä. Merkitsinkin marginaaliin värillisellä viivalla kuvan ilmestymisvuoden. Juokseva vuosikohtainen järjestysnumero oli kuvan nurjalla puolella. Irrallisten kuvien ohella minulla oli käytössä myös kuvat A4-kokoisena tulostenippuna, jossa kuvia oli tulostettu useita samalle arkille. Tulostenipun sivut olivat irrallisia, mutta vuosittain lajiteltuna selailun ja vertailun tekemiseksi.

Käsittelin lopullista aineistoa luokittelemalla ja teemoittelemalla. Alussa se oli kokeiluluontoista ja satunnaista lajittelua eli kokeilin erilaisten kuvaryhmien kokoamista. Vaikka tutkimukseni on laadullinen tutkimus, laskin syntyneisiin teemoihin sisältyvien kuvien määriä saadakseni käsityksen aineiston laajuudesta, kuvatyypin ja erilaisten kuva-aiheiden ilmenemien määristä. Kerron lukumääriä analyysin ohella aineiston kuvaamiseksi ja selkiyttämiseksi tulevissa luvuissa.

Lajittelin kuvia aluksi kuvien ilmestymisvuoden mukaan jonka jälkeen kuvissa olevien tyttöjen lukumäärän mukaan eli laskin kuvissa olevia tyttöjä. Kaikkien kuvien tarkastelu

pelkästään julkaisuvuoden perusteella tehdyllä luokittelulla osoitti, että tällä vuosituohannella julkaistujen kuvien tyylin välillä ei ollut nähtävissä niin selvää ajallista eroa kuin 1993 julkaistuihin kuviin verratessa. Ehkä 1990-luku on jo sen verran kaukaista aikaa, että se saakin erottua menneisyyden aineistosta. Tuohon aikaan myös kuvaus- ja painotekniikka eivät ole olleet samantasoisia uuden vuosituohannen tekniikoiden kanssa. Kokeilin lajittelua myös muiden kuvissa esiintyneiden ihmisten mukaan, jolloin kuvat ryhmittivät aikuisten ja poikien mukaan. Tarkastelin kuvia myös selkeyden kannalta eli kaikki kuvat, joiden tekeminen oli selvästi nimettävissä, kuuluivat yhteen ryhmään ja toiseen ryhmään kuului epämääräisemmän ja tunnistamattoman toiminnan kuvat. Lajittelin kuvia myös kuvan tunnelman mukaan, jolloin tarkastelin ilmeitä, eleitä, asentoja, tilanteita. Kokeellinen lajittelu ja erilaisista näkökulmista tarkastelu saattaisi erilaisia tulkintamahdollisuuksia kuville, sillä sama kuva saattoi kuulua hyvinkin monenlaisiin aihekategorioihin. Kuvien esille ottaminen useaan kertaan mahdollisti hyvän tutustumisen aineistoon ja kuvien muistamisen paremmin. Kuvat myös alkoivat ”puhua” nuorisotyöstä ja sen suhteesta tyttöyteen. Aloin siis nähdä, mitä ja miten tytöt toimivat nuorisotyön toimintaympäristöissä.

Tarkemman tarkastelun vaiheen aloitin toiminnallisuuden näkökulmasta. Toiminnallisuuden ja kuvan ottajan näkökulmista katsoen oli nähtävissä kahdenlaista toimintaa: kamerasta riippumatonta toimintaa ja kameralle tehtävää toimintaa. Ensimmäisenä mainittu pitää sisällään monenlaista aktiivisuutta taiteen tekemisestä tanssimiseen ja ryhmässä jutteluun. Tilanteet vaikuttavat luonnollisilta toimintatilanteilta, vaikka kuvaaja onkin saattanut pyytää kuvattavia toimimaan. Kuvattavat ovat aktiivisen tekemisen äärellä eivätkä näytä passiivisilta, vaikka osassa kuvista ei mitään tehdäkään. Kameralle tehtävä toiminta on usein kameraan katsomista ja asettautumista kuvattavaksi. Kuvissa poseerataan ja kuva luultavasti otetaan kuvaajan pyynnöstä. Usein näissä kuvissa otetaan myös sopivaksi katsottu asento, joka on usein hillitty ja sovinnainen. Poseerauskuviissa usein hymyillään hillitysti ja näytetään ystävällisiltä ja miellyttäviltä.

Tutkailtuani kuvia poseerauksen ja toiminnan näkökulmasta, kokeilin kuvien jaottelua nuorisotyön ajatusmaailman mukaisesti. Nuorisotyötä tehdään paljon vapaa-ajalla ja sen tarkoitus on tukea kasvua, mahdollistaa ja osallistaa, antaa onnistumisen kokemuksia ja iloa. Nuorisotyön näkökulma tuntui myös luontevalta aineiston alkuperää ja kuvien katsojan positiota ajatellen. Lehti on nimensä mukaisestikin Nuorisotyö, miksipä sen näkökulmasta ei aineistoa katsoisi.

Koko aineistossa oli 33 kuvaa yksittäisestä tytöstä ja 40 kuvaa kahdesta tai useammasta tytöstä. Yli puolessa aineiston kuvista oli siis vain tyttö tai tyttöjä. Näiden kuvien lisäksi kuvissa saattoi olla tyttöjen lisäksi muita henkilöitä moninaisissa kokoonpanoissa eli 54 kuvaa oli tytöstä tai tytöistä poikien tai aikuisten seurassa. Kuvat olivat lehden hengen mukaisia eli kuvauskohteena oli nuoret eli tutkimuksen tytöt. Kuvissa näkyi monenlaista toimintaa ja tekemistä sekä iloa, joka välittyi ilmeiden ja ruumiinkielen perusteella. Kuvista jäi siis hyvä ja positiivinen tunnelma. Kuvien määrä onnistui yllättämään positiivisesti, vaikka lehteä reilun vuosikymmenen lukeneena olisin arvellut pystyväni arvioimaan tyttökuvien määrän edes suurin piirtein.

Lopulta jaon kuvat karkeasti seuraavien otsikoiden alle: vapaa-ajan toiminta, vaikuttaminen. Poseerauskuvat säilytin omana kuvaryhmänään, sillä ne vaikuttavat olevan hallitsevassa roolissa kirjoitusten ja tekstien kuvittajina.

Osa kuvista saattoi kuulua useampaan ryhmään. Tarkastelin erikseen kuvia, joissa tyttöjen lisäksi on poikia, ja nämä kuvat jakautuivat useampaan eri ryhmään.

Uskon perinteisten sukupuolen kategorioiden olevan aineistossani läsnä, koska tekstien tuottajina ovat aikuiset, joilla on pitempi historia sukupuolten stereotyyppien kanssa elämisen ja niiden haastamisen polulla. He ovat siis eläneet kulttuurin siinä vaiheessa, jossa käsitys sukupuolten rooleista ja malleista on ollut suppeampi: lapset ja nuoret ovat joko tyttöjä tai poikia. Tutkimusaineistoa lukiessa ja tulkitessa on hyvä muistaa, että 25 vuoden aikana suhtautuminen sukupuoleen on muuttunut huomattavasti. Sukupuoli nähdään moninaisempana ja rajoiltaan epämääräisempänä kuin 90-luvulla. Tytön määrittely ei ole niin yksiselitteistä kuin se on saattanut aikaisemmin olla. Enää ei pitkät hiukset ja hame riitä tytön määrittelyksi, sillä tytöllä voi olla lyhyet hiukset ja pojalla hame, vaikka se ei vielä kovin tavanomaista olekaan. Toisaalta myös suomalainen tasa-arvo ja muutimaailma ovat olleet vaikuttamassa tyttöjen ulkoiseen asuun.

3.2 Visuaalinen kulttuuri ja feministinen kuvantutkimus

Visuaalinen kulttuuri on osa kulttuurintutkimuksen kenttää ja se sisältää visualisten aineistojen tutkimista monesta eri näkökulmasta ja tieteenalasta. Visuaalisiksi aineistoiksi voidaan laskea esimerkiksi sarjakuvat, elokuvat, valokuvat ja mainokset, joista tutkitaan merkityksiä, tuotantoa ja vastaanottoa. (Seppänen 2005, 35.) Visuaalisuus voidaan nähdä

monimuotoisena tulokulmana tutkimukseen, jossa oleellisin aistimuoto on nimenomaan näkö. Kyseessä ei kuitenkaan ole pelkkä näkö vaan näkeminen kaikkine tulkintoineen, joiden muodostumiseen vaikuttavat niin fontti, muotoilu kuin väritkin. Kuvan katsomiseen ja tulkintaan ei vaikuta ainoastaan kuvan kohde vaan myös katsojan positio, johon kuva hänet asettaa, sekä katsojan kulttuurinen tausta. (ks. Mustola jne 2015, 11-13.) Kuvan sisältöä ja viestiä saatetaan siis tulkita yhtä monella tavalla kuin kuvalla on katsojia, ja taustalla vaikuttaa moninaiset yksilölliset erot. Nykyinen visuaalinen kulttuuri on kuvantäytteistä ja sen monipuolistumisen on viime vuosina mahdollistanut mm. aina mukana kulkeva kännykkäkamera ja sosiaalinen media, jonka toiminta perustuu vahvasti kuvien jakamiseen. Kuvien ottamista suunnitellaan ja julkaistavia kuvia harkitaan.

Kuvantutkimus on osa visuaalista kulttuuria ja sen juuret ovat taideteoreettisessa kuvantutkimuksessa. Vaikka taidekuvien tulkitsijat ovat todenneet, että vanhoilla teorioilla ei ole mahdollista tulkita kaikkea nykyistä kuvallista ilmaisuja, on entistä tärkeämpää ymmärtää millaisissa historiallisissa käytännöissä ja ajattelumallien varassa kuvallinen kulttuuri on rakentunut. On oleellista tiedostaa näiden vaikutus kuvien tuottamiseen ja niiden tulkintaan (Seppä 2012, 12).

Ottaessani tutkimukseeni feministisen näkökulman jaan näkemyksen, että tyttöiden representoiminen on poliittista ja sillä on erilaisia ideologisia vaikutuksia. Feminismin muodot ja tavoitteet ovat aina olleet aika- ja paikkasidonnaisia. (Julkunen 2010, 25.) Feminismi on lähtöisin länsimaisen valkoisen naisen aseman parantamisesta, mutta ajan kuluessa se on saanut uusia näkökulmia myös muiden maanosien ja erilaisten naisryhmien tasa-arvon ajamiseen.

Kuvallisella representaatiolla saatetaan huomaamatta tai tarkoituksellisesti toissijaistaa kohteensa, esimerkiksi esittelemällä tytöt passiivisina, tai kiinnittämällä huomio toissijaisiin asioihin, kuten esimerkiksi ulkonäköön koulumenestyksen sijaan. Toisaalta tytöt voidaan kuvata koulussa menestyjinä, joita ei koulunkäyntiongelmia vaivaa. Sukupuoli saatetaan siis esittää nuorisotyölehdessä kategorisena ja stereotyyppisenä, vaikka yhdenvertainen ihmiskäsitys olisikin lehden ja nuorisotyön ideologisenä tavoitteena. Voisi olettaa, että tyttöjen medianäkyvyydellä on merkitystä samaan tapaan kuin naisten medianäkyvyydellä. Median representaatiot viestivät naisten asemasta, roolista ja elämästä (Byerly & Rossa 2006, 40). Ei siis ole täysin merkityksetöntä, millaisena tyttöä esitetään. Jos kaikki nais- ja tyttöuutisointi olisi pelkästään uhri-, objekti- ja vartalonäkökulmaisista, se tuskin auttaisi näkemään tyttöjä ja naisia aktiivisina ja omasta elämästä hallitsevina.

Feministinen tutkimus on lähtöisin naistutkimuksesta, mutta sen tarkoitus nykypäivänä on osoittaa epätasa-arvoa myös muualla kuin naisten ja miesten välisissä seikoissa. Feministinen tutkimus keskittyy sukupuolen lisäksi, etnisyyden, seksuaalisen suuntautumisen ja luokan aiheuttamiin hierarkioihin ja epätasa-arvoisuuksiin. Myös miestutkimuksessa hyödynnetään feministisiä teorioita miehisyyteen ja maskuliinisuuteen liittyvien hierarkioiden osoittamisessa. Feminismistä puhuttaessa on siis syytä muistaa erilaiset painotukset, joista tasa-arvoa katsotaan. Vaikka sukupuolten välistä tasa-arvoa ei ole vielä saavutettu edes edelläkävijämaissa eli Pohjoismaissa, se ei tarkoita sitä, että muulta tasa-arvolta tulisi sulkea silmät. Sen kummemmin naiset tai miehet eivät muodosta yhtenäistä kategoriaa, jonka sisällä kaikki olisivat yhdenvertaisia toistensa kanssa. (esim. Butler 2006, 49-50). Esimerkiksi miesten hyvinvointierojen tarkastelu feministisestä näkökulmasta on yhdenvertaisuuspyrkimyksissä varsin hedelmällistä ja kannatettavaa.

Feministinen kuvantutkimus on asettautunut vastarintaan laaja-alaisesti kuvailmaisissa perinteinä olevaa passiivisen naisen kuvausta vastaan. (Kuusamo 2014, 119). Toimijuuden käsite kuvaa lähtökohtaisesti samaa asiaa eli kuvan kohteena olevan aktiivista tai passiivista roolia. Toimijuuteen liittyy kuvan kohteena olevan mahdollisuus vaikuttaa ja tehdä valintoja vaikuttaakseen kuvaus tilanteessa sekä onko toiminnalla vaikutuksia, tuleeko kuulluksi ja onko mahdollisuus itsenäiseen toimintaan. Kaikkiin näihin vaikuttaa moninaiset tekijät ympäröivän yhteiskunnan asenteista toimintatilanteeseen. Toimijuuden näkökulmasta on pohdittu myös erilaisia kuvissa esitettyjen lasten naisenkaltaista passiivista roolia. (Pennanen 2015, 106-107.) Voi olettaa, että tyttöjen kuvat mukailevat nais- ja lapsikuvia, joissa toimijuus on kyseenalaista.

Kuvien luomia representaatioita lähestytään konstruktiivisesta näkökulmasta eli niiden roolin nähdään olevan sidoksissa sosiaaliseen kanssakäymiseen ja kielen käytön rakentavaan luonteeseen. Ymmärrys ja tieto rakentuvat sosiaalisessa kanssakäymisessä ja sen vuoksi sosiaalisen konstruktionismin kiinnostuksen kohteena on vuorovaikutus ja siinä erityisesti kieli. Sosiaalinen konstruktionismi edellyttää kriittistä asennoitumista ymmärtämyksessä itsestänselvyyksiin ja itseemme. (Burr 2012, 2, 4.) Koska konstruktivistinen tapa lähestyä representaatioita kertoo, millaisia todellisuuksia esitys tai kuva luo, hyödynnän sitä näkökulmaa tutkimuksessani.

Kuvia katsoessa on hyvä pohtia kuvien tuottajan asemaa ja sitä, mihin kuvalla pyritään. Julkaistavan kuvan valitsija olettaa kuvan katsojasta jotain ja samalla viestittää itsekin valinnallaan jotain. Vänskä (2011) on tutkinut mainoskuvia ja muistuttaa niissä näkyvän

sukupuolen kuvauksen ja toiston vaikuttavan käsityksiin sukupuoleen liitettyjen ominaisuuksien pysyvyydestä. Nuorisotyön julkaisussa tämä saattaisi tarkoittaa yksipuolisen tyttökuva, jossa tyttöyden ulkoiset määritelmät ja tekemiset toistuvat samanlaisina, vaikuttavan lukijan ymmärrykseen tyttöydestä. Koivunen (1996, 248) toteaa että, kuva, jota katson, on jo katsottu valmiiksi puolestani. Julkaistavan kuvan valitsijalla on siis valtaa käsitysten ja representaatioiden tuottamisessa. Pelkästään pitkähiuksisten tyttöjen kuvien julkaiseminen ja sitä myötä näkeminen saattaa siis tietämättään vahvistaa pitkien hiusten luonnollisuutta osana tyttöjen ulkomuotoa. Katsomisen ja valinnan on suorittanut joku muu ja minä saan tulkittavakseni seulan läpäisseen kuvan. Koivusen mukaan kuvia katsoessamme teemme tulkintoja ennen kuin ehdimme tulkintoja edes kaivata. Katsoessamme kuvaa annamme sille merkityksiä, jotka pohjautuvat aikaisempiin tulkintoihin ja niiden merkityksiin. Liitämme siis näkemämme tuttuun kulttuuriseen taustaamme, josta käsin teemme tulkintoja. (Vänskä 2006, 15.)

Visuaaliset tuotokset, joihin kuvatkin kuuluvat, eivät yhden analyysikerran jälkeen muutu merkityksettömiksi, vaan niitä on mahdollista analysoida ja tulkita yhä uudelleen (Vänskä 2006, 14). Tämä myös viittaa siihen, että tutkimukseni tulos ei ole ainoa totuus aineistosta vaan se on tutkijan tulkinta. Toinen tutkija saattaa saada toisenlaisen lopputuloksen samoista kuvista, mutta toisenlaiseen tulkintaan saattaisin päätyä itsekin toistaessani tulkintoja yhä uudelleen. Kuvia analysoidessa osallistun kuvaajan ja julkaistavien kuvien valitsijan tavoin arvojen, merkitysten ja representaatioiden rakentamiseen (Mäkiranta 2010, 118).

Sekä vikuroiva katse että vastakarvaan lukeminen ovat feministisessä tutkimuksessa käytettyjä metodisia käsitteitä, joilla pyritään näkemään totuttujen kategorioiden ulkopuolelle. Oman tutkimuksen näkökulmasta nämä tarkoittavat lukutapaa, jolla pyrin näkemään asioita, jotka ovat ideaalittöyden vastaisia. Vikurointi kuvaa kuvien tulkinnassa näkymättömiin tai sanoittamatta jäävää osaa. Vikuroiva osa tavallaan riitelee tulkintojen sitomisessa yhteen näkökulmaan ja haastaa vallitsevia ja ensisijaistettuja tulkintoja vastaan. Vänskä (2006, 14.) Vikurointia voi käyttää tietoisesti normatiivisen eli perinteisten ja vallitsevien feminiinisyyss-maskuliinisuus -tulkintojen sijaan. (Vänskä 2007, 70.). Sen voi siis kuvata olevan normeja rikkova väline kyseenalaistaa olemassa olevia sukupuolta kuvaavia rakennelmia. Siksi vikuroiva katse on mukana tutkimuksessani haastamassa perinteisiä tulkintoja sukupuolesta. Vikurointi viittaa myös visuaalisten esitysten tapaa niskoitella ennalta määrättyjä ja tiettyyn näkökulmaan sidottuja tulkintoja vastaan (Vänskä 2006, 15).

Vänskä määrittelee vikuroinnin figuuri-sanalla sanan kautta. Figuuri sanan alkuperä sijoittuu hahmoa, muotoa ja hahmottelua ilmaiseviin sanamuotoihin esimerkiksi latinan kielellä. Vastaavasti esimerkiksi suomenkielinen sana vikuri viittaa äksyyn ja hankalaan. Sana figuuri on ideaali ja hyväksyttävä muoto, vikuuri on siitä ei-normatiivinen ja tavallaan viallinen muoto, joka on löydettävissä vikuroinnin kautta. (Vänskä 2006, 16-17.) Vikuroinnin kautta on siis mahdollista löytää reitti stereotyyppien ja normatiivisten representaatioiden haastamiseen.

Vikuroinnilla on tarkoitus avartaa horisonttia ja laajentaa näköalaa. Kuvien monitulkintaisuus antaa mahdollisuuden monenlaisiin tulkintoihin, jotka eivät ole toistensa kanssa samanarvoisia. Vikurointi antaa mahdollisuuden monille tulkinnoille, joista osa saa kannatusta enemmän kuin toiset. Näin ollen myös erilaiset tulkinnat päätyvät omalla tavallaan vikuroiviksi ja horisonttia laajentaviksi näkemyksiksi. (Vänskä 2007, 70.)

On myös muita tapoja löytää tutun tuntoisesta aiheesta ja kuvituksesta uudenlaisia sävyjä. Queerillä katseella ja outouttamisella voidaan rikkoa perinteistä katsomista ja asettaa tuttu asia outoon valoon tai katsoa sitä kuin vierasta. Outouttamalla mahdollisesti tuttuakin aihe pyritään näkemään erilaisessa valossa, ei-ongelmattomana tai ei-luonnollisena. (Koivunen 2004, 250.) Vastakarvaan lukemalla on mahdollista löytää

Kuvan tulkintaa voidaan tarkastella myös katseen (gaze) kautta. Tutkimuksen kuvien aiheena on tyttö ja kuvien katsojaksi on ajateltu nuorisovalvojan ammattilainen, aikuinen. Katseeseen sisältyy valtaa ja se on sidoksissa vuorovaikutteisuuteen (Rossi 1995, 10). Teorian lähtökohtana on ollut miehen katse naiseen, aktiivisen katse passiiviseen, joka on jollain tapaa oikeutettu (Buikema & Zarzyska 121-122). Gaze on kulttuurinen katse ja se on henkilöitymätön ja abstrakti kun taas paikantunut katse (look) on muistava ja ajallinen (Koivunen 1996, 248). Katseessa on kuitenkin oleellista, kuka katsoo ja mitä katsoo. Tutkimuksessani keskiössä on nuorisotyöntekijän (aikuisen) katse nuoreen. Nuorisotyöntekijä ja aikuinen eivät tässä tapauksessa ole synonyymejä, sillä suhtautuminen nuoriin ja nuoruuteen on varmasti nuorten kanssa työskentelevämmällä ammattimaineen ja ehkä myös avara. Tytön kuvaa katsova ammattilainen katsoo tyttöä työn kohteena.

Buikema & Zarzyska (2011) ovat määritelleet feministiseen ja sukupuolisensitiiviseen kuvien lukemiseen kolme näkökulmaa. Kuvaa tulkitessa tulee huomoida konteksti ja visuaalinen kulttuuri osana institutionaalisia käytäntöjä. Tutkimuksen kannalta tämä tarkoittaa tutkittavana olevan lehden profiilia, joka keskittyy nuoruuteen ja nuorisotyöhön.

Tällä on vaikutusta siihen, kuinka nuoria representoidaan. Sukupuolisensitiivinen lukeminen, sekä tekstin että kuvien, suhtautuu kriittisesti puhtaan esteettistä lähestymistapaa kohtaan, joka pyrkii poistamaan poliittisuuden ja marginalisoi. Lisäksi tarkastelussa on oltava tietoinen siitä, että kuvat ovat muotoutuneet dominoivien käsitysten seurauksena.

3.3 Eettisyys ja paikantuminen

Tiedostan tutkimuksen kaikissa vaiheissa omat kytkökseni tyttöjen kanssa tehtävään työhön. Usein kouluympäristössä työskennellessäni kuulin oppilaiden puhuvan sukupuoleen liittyvistä ongelmatilanteista. Varsinkin tytöt puhuivat usein tilanteista, joissa heidän ei uskota pystyvän samaan kuin poikien. Nämä puheet toimivat innoittajana tutkimukselleni, sillä pidin joidenkin koulussa työskentelevien aikuisten puhe- ja toimintatapoja sukupuolirooleihin ja -odotuksiin nähden vanhanaikaisina ja dikotomista sukupuolijakoa ylläpitävinä. Koulumaailmanhan on todettu olevan luonnollistettujen erojen ylläpitäjä joko tarkoituksellisesti tai huomaamattaan (Naskali 2010, 285) joten tyttöjen huomio ei ollut täysin aiheeton. Koska oletan samankaltaisten sukupuoli oletusten näkyvän myös nuorisotyötä kuvaavassa nuorisotyölehdessä, pyrin vikuroivalla katseella löytämään vaihtoehtoisia tulkintoja hypoteesini vahvistamisen sijaan. Feministinen tutkimusote antaa minulle mahdollisuuden tutkia aihetta sukupuolta esille tuoden.

Feministinen tutkimusote antaa minulle mahdollisuuden tutkia aihetta sukupuolta esille tuoden. Tiedostan, että näennäisen neutraalin tutkija-aseman etsiminen ei poista valta-asetelmaa, jonka voi tässä tapauksessa katsoa olevan aikuinen-nuori -asetelmaan liittyvä, vaikka samaa kulttuuria edustammekin. Tiedostan myös sen, että tyttöjä tutkimalla saatan myös vahvistaa kaksinapaista sukupuolijakoa, mutta tavoitteeni on enemmän osoittaa toisin ajattelemisen kohtia kuin vahvistaa olemassa olevaa järjestystä.

Aineisto koostuu yksittäisten ihmisten kuvista, joita tarkastelin löytääkseni tyttöiden kulttuurisidonnaisia kuvauksia. Julkaistut kuvat ovat yksittäisten henkilöiden valintoja, joten huomioin tutkimusta tehdessäni anonymiteetin ja kontekstin, jotta mahdollinen kritiikki kohdistuisi rakenteisiin, kulttuuriin ja aikaan eikä kuvaajaan tai julkaistavan kuvan valitsijaan henkilönä. Aineiston kuvat ovat lehdessä julkaistuja, joten niiden käyttäminen tutkimuksen aineistona on sallittua sellaisenaan. Huomioin kuitenkin, että en analyysissäni analysoi kuvissa olevia henkilöitä, vaan heidän avullaan luotuja tyttöiden representaatioita,

joiden taustalla vaikuttaa kulttuuriset käsitykset. Tutkimuksen tuloksissa joudun pohtimaan myös lukijan näkökulmaa, jotta tutkimukseni tulokset eivät antaisi vääränlaista viestiä.

4 VUODET EIVÄT OLE SISKOKSIA

Olen tarkastellut tutkimuksessani tyttöyden representaatioita kolmen eri vuosikymmen Nuorisotyö-lehdissä. Aineisto koostui monenlaisista kuvista, joissa jokaisena yhdistävänä tekijänä oli tyttö tai tyttöjä. Esittelen aluksi tutkimuksen tuloksia vuosikymmen kerrallaan osoittaen yhdistäviä ja erottavia tekijöitä kuvaesimerkkien kera. Sen jälkeen kiinnitän tarkempaa huomiota tutkimuskysymysten osoittamiin aiheisiin intersektionaalisuudesta ja poliittisesta sosialisatiosta kuvaesimerkkien kera.

Vuoden 1993 kuvissa korostuu eräänlaiset hengailukuviksi nimeämäni kuvat, joissa tytöt vain ovat tai toiminta näyttäyty oleilemisena. Näissä kuvissa ei tehdä mitään erityistä eikä ympäristö anna vihjettä, mitä kyseisessä ympäristössä saatettaisiin yleensä tehdä. Kuvien tytöt eivät toimi, mutta he eivät myöskään näytä erityisen passiivisiltakaan. Kuvien tytöt ylläpitävät monimuotoisia ystävyysuhteita, ottavat askeleita itsenäistymisen suuntaan ja mahdollisesti pyrkivät välttämään yksinäisyyttä (Aapola 1992, 91-99). Kuvista ei näy, missä yhteydessä kuvat on otettu. Vaikuttaa siltä, että hengailukuvat on otettu tyttöjen vapaa-ajanympäristöissä, joissa he kodin ulkopuolella toimivat. Kuvissa istuskellaan tai seisuskellaan.

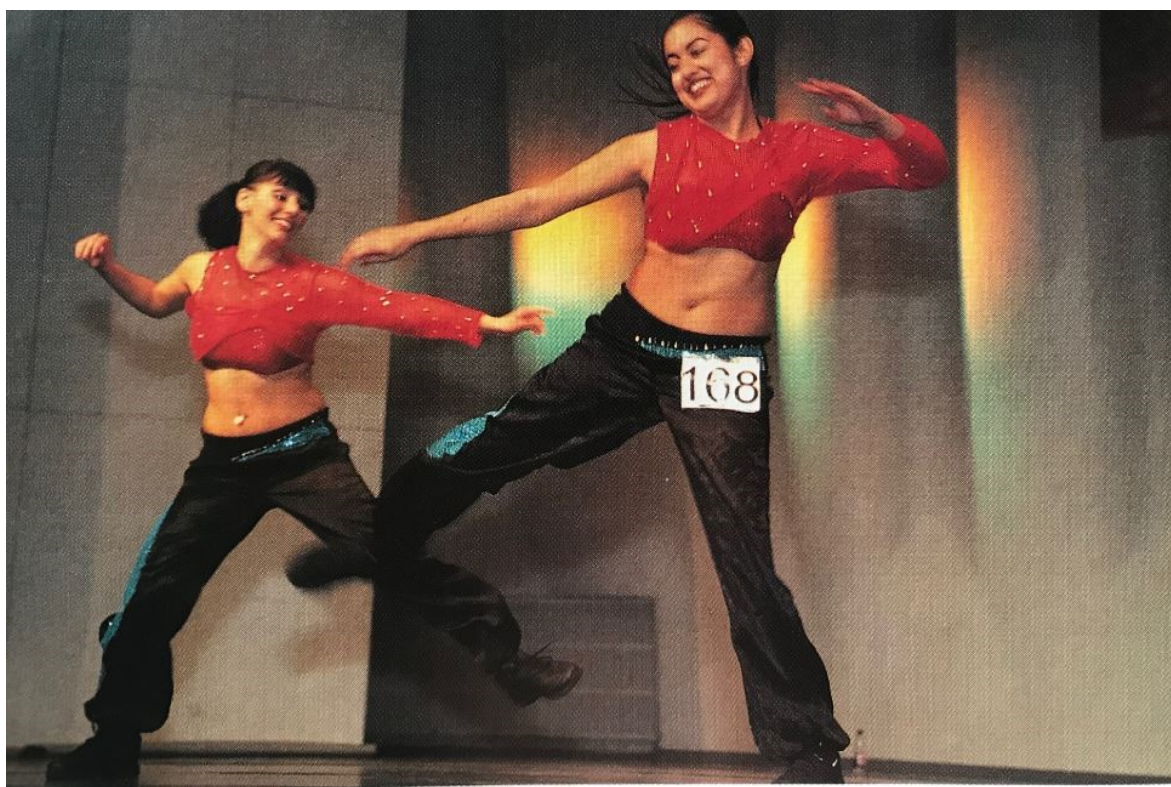
*Esimerkkikuva 1. Aineiston kuva 11/93
"Hengailua"
Nuorisotyö 7-8/1993, s. 21*

Toinen selkeä havainto liittyen hengailukuviin ja useaan muuhun kuvaan on, että kuvissa on kaksi tai useampi henkilöä. Osassa kuvista on myös poikia mukana. Näyttää siltä, että kuvat korostavat yhdessä olemisen ja tekemisen merkitystä. Hengailukuviksi määrittelemiäni kuvia on vuonna 1993 kymmenen kappaletta, mutta muiden vuosien lehdissä vastaavanlaisia kuvia ei ole ollenkaan tai vain yksittäisiä kappaleita. Hengailukuviin saattaa liittyä lehden julkaisuvuosi, jolloin Suomi oli laman kourissa. Taloudellinen tilanne saattoi vaikuttaa vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin ja hengailu oli ajan henkeen sopivaa tekemistä, muuhun kun ei ehkä ollut varaa. Hengailuun näyttää usein liittyvän myös iloiset ja myönteiset ilmeet ja eleet. Tyttöjen vapaa-aika näyttäytyy siis yhdessä olemisena ja hauskuutena. Tyttönä ja nuorena oleminen vaikuttaa olevan rentoa ja vapaata elämää, ehkä jopa huoletontakin, lamasta huolimatta. Ehkä lamahuolet olivatkin aikuisten vaivana.

1990-luvulle sijoittuvan vuosikerran lehdissä on merkillepantavaa, että pohjoismaisen tyttötutkimuksen ulkopuolella puhuttanut makuuhuonekulttuuri tai tyttöjen kapeammaksi arveltu elämänpiiri ei näy ainakaan suomalaisessa nuorisotyön ja tyttöyden kuvissa lainkaan. Kaikissa kuvissa tytöt ovat kodin tai muun turvallisen, ehkä myös suljetun ja suojellumman, ympäristön ulkopuolella. Tyttöjen tiloina toimivat julkisen piirin toimintaympäristöt kuten poikienkin (Lähteenmaa & Näre 1992, 10). Tytöt näkyivät puistoissa ja iltariennoissa poikien kanssa. 27 kuvaa on selvästi kodin ulkopuolisista toimintaympäristöistä, joissa aikaa vietettiin. Kuvista puuttuivat myös aikuiset, joita myöhempien vuosien kuvissa näkyi ohjaajien, opettajien tai muiden kasvattajien roolissa. Yksityisen piirissä tapahtuvan toiminnan näkymättömyys kyseisen vuoden kuvista toisaalta vahvistaa tyttöjen yksityisen piirissä olevan kulttuurin kiistämättömyyttä, eli se todennäköisesti on jossain nuorisotyöntekijöiden ja aikuisten tavoittamattomissa. Se on jossain muualla kuin yhdessä julkisen piirissä tehtävät aktiiviset tyttö- ja nuorisokulttuuriset toimet.

Vuonna 2002 julkaistu tyttötutkimuksen toinen antologia Tulkintoja tytöistä (Aaltonen & Honkatukia 2002, 9) esitteli tyttöyden moninaisuutta ja siihen liittyviä haasteita. Tyttöys ei näyttäytynyt enää pelkkänä ilona ja toimintatilan ottamisena, vaan myös kompleksisempänä useiden yhteiskunnallisten erojen kietoutumana. Antologian julkaisuvuotta seuranneena vuonna Nuorisotyö-lehti toi esiin tutkimuksen näkökulmaa vain kevyesti painotuksen pysyessä aktiivisessa toiminnassa. Antologian näkökulma tyttöyden haasteista näkyi vain muutamassa kuvassa, mutta ne onnistuivat tekemään säröä aktiivisen ja toiminnallisen tyttöyden kuvaan.

Vuoden 2003 lehdissä toiminta on aktiivista tekemistä ja kuvat vaikuttavat selkeästi painottuvan vapaa-aikaan ja organisoituun harrastamiseen. Kuvissa tytöt osallistuivat monenlaiseen ohjattuun toimintaan ja tekivät monenlaisia asioita: tanssia, akrobatiaa, kädentaitoja, videokuvausta, näyttelemistä, tietokoneella työskentelyä. Osa lehtien toiminnallisista kuvista saattaa olla Nuori Kulttuuri-tapahtumassa tai muussa saman tyyppisessä kilpailussa otettuja. Tähän viittaa esimerkkikuvan tytön lahkeessa oleva numero, joka on oletettavasti kilpailunumero. Fyysisyys ja aktiivisuus, jotka usein yhdistetään ennen kaikkia poikiin, ovat tyttöjen haltuun ottamia toiminnan tapoja. Esimerkkikuvaksi valitussa kuvassa liike on vahvasti läsnä eikä passiivisuudesta ole jälkeäkään. Tytöt ovat myös vahvasti ottaneet tilan haltuun, sillä oletettavasti he ovat lavalla tai muussa sopivassa paikassa esiintymässä, katseiden kohteena. Esimerkkikuvassa ja muissa toiminnan kuvissa on vahvasti läsnä myös ilo eli hymyileviä ja iloitsevia ilmeitä kuvissa oli paljon. Tässä suhteessa kuvat ovat yhteneväisiä vuoden 1993 lehtien kanssa. Nuorisotyö on läsnä tyttöjen arjessa ja sen piirissä on mukavaa.

*Esimerkkikuva 2. Aineiston kuva 26/03
"Tanssivat tytöt"
Nuorisotyö 8/2003, s. 28*

Huomionarvoinen ero vuosien 1993 ja 2003 välillä on nuorisotyössä tapahtuva muutos siirtymisessä pelkästä vapaa-ajan viihdyttäjäksi aktiivisten kansalaisten kasvattamiseen. Vaikuttamismahdollisuuksien lisääntyminen näkyy lehden kuvissa esiintyvien tyttöjen elämässä ja tytötkin pääsevät vaikuttamaan. Aineistossa on kyseisenä vuotena kolme kuvaa, joissa tyttö tai tytöt ovat politiikan äärellä: tapaamassa naispuolista eduskunnan puhemiestä, puhumassa ryhmälle aikuisia, joista yksi on presidentti, ja osallistumassa tapahtumaan, jossa 200 nuorta pääsee kokeilemaan eduskunnan täysistuntoa ja äänestämään siellä. Koska vaikuttamismahdollisuuksien suurempi näkyminen lehden sivuilla lisääntyi vielä seuraavan vuosikymmenenkin kuvissa ja se sisältyy oleellisesti poliittiseen sosialisointiin, kerron siitä tarkemmin luvussa 4.2. Tulkintoja tytöistä-antologia esitteli tyttöyden moninaisuutta ja tulkitsi tyttöyttä, mutta näkemykseni mukaan määritteli tyttöjen asemaa myös risteävissä eroissa ja yhteiskunnallisessa asemassa. Muutokset olivat käynnissä ja tutkimus oli hyvin ajan hermolla viitoittamassa tyttöjen tietä.

Tutkimusaineistossa vuonna 2003 on kaksi huomiota herättävää kuvaa työstä ja vauvasta. Ensimmäisessä kuvassa lapsi on vaunuissa ja tyttö on kumartunut vaunujen ylle kameraan katsoen. Kuva on selvästi lavastettu, jotta kuvaaja saa otettua lähikuvan sekä vaunuissa istuvasta lapsesta että vaunujen ylle kumartuneesta työstä. Lavastus ei kuitenkaan tee kuvaa täysin keinotekoiseksi, sillä tyttö ja lapsi vaikuttavat tuntevan toisensa ja olevan samaa seuruetta. Molemmat kuvattavat katsovat kameraan, vauvalla on tutti suussa ja tyttö on arvoituksellisen näköinen katsoessaan kameraan sivusilmällä. Esimerkkikuvassa tyttö seisoo vauva sylissä katsoen kameraan hymyillen. Vauva katsoo muualle. Nuoruuden vapautteen ja keskeneräisyyteen liittyvän näkökulman mukaan kuvan tyttö ei ole vauvan äiti, vaan isosisko tai lastenhoitaja. Kuvaustilanne ei vaikuta olevan hoivaamiseen liittyvää, sillä sekä tyttö että lapsi ovat hieman taakse päin kallistuneena, etäisyyttä ottamassa. Hoivaaminen ja pikkusisarten hoitaminen nähdään usein tytöille luonnollisena taitona ja ehkä myös jopa kiinnostuksenkohteena.

*Esimekkikuva 3. Aineiston kuva 12/03
"Tyttö ja lapsi".
Nuorisotyö 7/2003, s. 20*

Pienempiä hoitamalla saa taitoja tulevaa aikuisen naisen elämää varten. Edellä kerrottu näkymä vauvan kanssa kuvassa olevaan tyttöön kuulostaa vanhalta ja homeiselta, maailmaa kun on alettu ymmärtää jo jokunen vuosikymmen sitten ilman luonnollistamisen tarvetta. On kuitenkin huomioitava, että joissakin konservatiivisissa yhteisöissä tilanne saatetaan edelleen nähdä kuten edellä mainitsisin. Kuvan tyttö saattaa olla vauvan äiti, kuten antologian artikkelissakin puhutaan, vaikka hän on ehkä vielä ”liian nuori”. Kuvan tyttö näyttää iloiselta. Nuorena äidiksi tuleminen ei ole katastrofi eikä se ainakaan kuvan mukaan näytä pilanneen tytön elämää, vaikka sellaiseksi raskaus ja äitiys saatetaan helposti tulkita (ks. Hirvonen 2002). Lapsen saaminen nuorena on saattanut myös olla oma valinta eikä suinkaan vahinko, joiksi me aikuiset varmasti haluamme ”liian” nuorten raskaudet tulkita.

Vuoden 2003 kuvissa on yksi koko aineistosta erottuva kuva, jossa oli perhe. Muissa aineiston tyttökuville olevat aikuiset olivat selvästi ohjaajan, opettajan tai muun aikuisroolin edustajia.

Joskus kuvan viestin vahvistamiseksi on tehtävä pieniä temppuja. Siitä hyvänä esimerkkinä toimii vuoden 2003 lehdessä ollut kuva, jossa tyttö seisoo jalkapallo kädessä ja hymyillen katsoo kameraan. Vaatetus ei ole palloillun sopiva, vaan lähinnä siisteihin sisätöihin. Valokuvan ympäristö näyttää olevan jonkinlainen kemian- tai fysiikanluokka. Kuva pyrkii kertomaan riittävästi informaatiota ja se vaikuttaa jopa hölmön alleviivaavalta, mutta se tekee kuvasta vaikuttavan. Kuvaa katsoessa voi heti päätellä, että kuvan työltä onnistuu sekä urheilu että kemia, molemmat poikien osaamis- ja vahvuusalueisiin laskettuja taitoja. Kuvaaja antaa valmiit tulkintavälineet kuvan katsojalle, jottei virhetulkintojen mahdollisuutta ole.

*Esimerkkikuva 4.
Aineiston kuva 31/03
”Taitava tyttö”
Nuorisotyö 6/2003, s. 12*

Nykyäikää lähimpänä olevan vuosikerran lehdissä näkyy selkeää muutosta kuvissa olevien tyttöjen tekemisessä. Näyttää siltä, että harrastamisesta on siirrytty toisenlaiseen aktiivisuuteen, tai ainakin lehti haluaa sellaisen kuvan nuorisotyön kentästä antaa. Perinteisiä harrastuskuvia eli ohjattua toimintaa nuorisotyön perinteisissä ympäristöissä näkyy tyttökuville entistä vähemmän. Jo vuoden

*Esimerkkikuva 5. Aineiston kuva 25/12
"Tyttö äänessä"
Nuorisotyö 1/12, s. 23*

2003 lehdissä oli nähtävissä suuntaus nuorten aktiivisen kansalaisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääntymiseen, mutta vuoden 2012 se näkyy entistä selvemmin. Kuvissa on tyttöjä puhumassa mikrofoniin, osallistumassa tapahtumiin ja joissa he käyttävät puheenvuoroja. Entistä vähemmän tytöt harrastavat tai ovat nuorisotyön perinteisessä toiminnassa mukana. Aiemmassa tutkitussa vuosikerrassa tytöt olivat vaikuttamisen äärellä ja liepeillä, mutta vuoden 2012 tytöt olivat selvästi enemmän äänessä kuin pelkästään kuulemassa aikuisia. Oletan, että tyttöjen puheenvuoroja on kuulemassa toisten tyttöjen ja nuorten lisäksi myös aikuisia, joita tyttöjen ajatukset ja mielipiteet kiinnostavat. Tämä osoittaa esimerkiksi myös nuorisolaissa määrätyn kuulemisvelvollisuuden toteutuvan ainakin joissakin asioissa. Vaikka virallisista nuorten kuulemistilanteista ei kuvissa varmaankaan ole kysymys, on tärkeää osoittaa, että myös

tyttöjen mielipiteillä ja ajatuksilla on merkitystä. Pojat eivät toimi kaikkien nuorten äänitorvena vaan kuvista voi päätellä, että myös tytöt voivat edustaa nuoria.

Vuoden 2012 lehdessä moninaisen tyttöyden näkyvyys lisääntyy entisestään. Lehden sivuilla näkyy yhä useampia tummaihoisia tai huivitettuja tyttöjä niin sanotun perinteisen suomalaisen tyttöyden lisäksi. Tummaihoisia ja ei-pohjoisemaisen ulkonäön omaavia tyttöjä on näkynyt myös tätä Nuoristyö-lehdessä, mutta vain harvoissa ja yksittäisissä kuvissa.

Suomineito- ihanteen tyyppinen Elovena-tyttö vaaleine pitkine hiuksineen ei enää yksinään kuvaa tai edusta tämän päivän suomalaisia tyttöjä.

Maahanmuutto ja monikulttuuristuminen eivät ole ainoat perinteisen tyttökuvaan rikkoja vaan myös saamelaisien näkyminen kyseisen vuoden lehdessä on merkille pantavaa. Kyse ei ole suuresta määrästä kuvia, mutta lehdistä ja tekstiyhteyksistä irrotettuja kuvia tarkastellessa saamelaisasuihin pukeutuneiden tyttöjen määrä on silmiinpistävä. Erittelen tarkempia havaintoja etnisyydestä ja vammaisuudesta suhteessa tyttöyteen alaluvussa 4.1.

*Esimerkkikuva 6. Aineiston kuva 20/12
"Kaksi tyttöä"
Nuoristyö 2/12, s. 6*

Paneelissa oleminen ei välttämättä ole pelkkää aktiivisuutta vaan se saattaa olla myös osoitus siitä, että tytöt tai saamelaiset otetaan huomioon, mutta heidän kuuleminen ei välttämättä toteudu. On tärkeää tuoda esille erityinen kuultavaksi tarkoitettu ryhmä, mutta heidän sanallaan ei ole merkitystä. Saman kaltainen toimija saattaa olla lain velvoittava nuorten valtuusto vai vastaava, jonka tarkoituksena on antaa ääni nuorille heitä koskevissa asioissa. Laki velvoittaa perustamaan tällaisen toimielimen, mutta se ei velvoita päättäjiä käyttämään toimielintä päätöksenteossa. Aina paneeliin pääseminen ei siis tarkoita kuulluksi tulemistä. Kuvat kuitenkin kertovat, että tytöt ovat saaneet äänensä kuuluville. Vaikka tytöt kuvaustilanteessa puhuisivatkin ILO-sopimuksen ratifioinnista, sopimuksen sisältö ja merkitys saamelaisille taitaa jäädä valtaväestöltä ymmärtämättä.

Vuonna 2012 koulumaailman ja nuorisotyön lähentyminen alkoi näkyä myös kuvissa. Tyttöjen toimintaympäristönä näyttäytyi yhä enemmän koulu, joka ei ole nuorten vapaa-aikaa. Tyttöyden representaatioihin ei tutkimuksessani kouluympäristöllä ollut vaikutusta.

4.1 Intersektionaalisuus

Aineistossa on nähtävillä valtaväestöön kuuluvan valkoisen heterotytön lisäksi laajempi kirjo tyttöyttä. ”Tavallinen tyttöys”, kuinka se halutaankaan määritellä, ei ole ainoa tyttöyden muoto vaan myös ”erilaisia” tyttöjä löytyy joukosta. Etnisyys ja vammaisuus näkyvät luontevina tyttöyden ilmaisuina. Ne täyttävät intersektionaalisuuden määritelmät ja se antaa mahdollisuuden tarkastella erojen suhteita ja vallan kietoutumista (Valovirta 2010, 94-95). Kyseessä ei siis ole pelkkä tyttöys hierarkioiden osana, vaan myös muita ihmisen asemaan vaikuttavia tekijöitä sukupuolen lisäksi.

Kuvassa etualalla alaviistosta kuvattuna on tyttö pyörätuolissa, mikrofoni kädessä. Tyttö on rivissä istuvien aikuisten edessä ja puhuu heille mikrofonin kautta. Mikrofoni takaa, että tytön ääni kuuluu kaikille kuulijoille. Tarkemmin kuvaa katsoessa voi nähdä, että tyttö ei puhu ainoastaan selvästi kuvan oikeassa reunassa näkyville muutamalle aikuiselle, vaan

*Esimerkkikuva 7. Aineiston kuva 14/03
”Tyttö ja poliitikot”
Nuorisotyö 2/2003, sivu 9*

heidän takanaan näkyy useita tuoleja ja päitä. Kuvan aikuiset siis istuvat eturivissä ja kuulijoina on heidän lisäksi muitakin. Aikuiset ovat hyvin puettuja ja selvästi kuuntelevat mikrofonin puhuvaa tyttöä. Aikuisten katse on suunnattu tyttöön. Voisi olettaa eturivin olevan ryhmä päättäjiä tai virkamiehiä. Tarkemmin kuvaa katsoessa siitä on tunnistettavissa ainakin silloinen Tasavallan presidentti Tarja Halonen, puoliso Pentti Arajärvi ja kansanedustaja Antti Kaikkonen. Fyysisen toiminnan suhteen kuvauskohteet vaikuttavat passiivisilta, mutta kuva on vahvasti aktiivinen puhumisen ja kuuntelemisen osalta.

Kuva on feministisestä näkökulmasta mielenkiintoinen, sillä siinä kohtaa intersektionaalisuuden teema sukupuolen ja vammaisuuden kautta. Risteävien erojen pohdinnassa päädyn toistuvasti pohtimaan intersektionaalisuutta myös ikä- ja valtakysymyksenä. Lapsi ja nuori ovat vielä ihmisen taimia: kaipaavat tukea ja aikaa

kasvaakseen aikuisiksi, aikuisen näkökulmasta ”oikeiksi” ihmisiksi. Aikuisen suhde nuoreen sisältää aina valtaa, sillä jo esimerkiksi alaikäisyys asettaa nuoren eriarvoiseen, holhottavaan asemaan. Toisaalta myös nuoruus nähdään elämänvaiheena, jossa elämäkokemusta ei ole karttunut ja aikuinen on kokeneena ”tietäjän” asemassa. Aikuinen siis pystyy neuvomaan ja ohjaamaan nuorta, mutta myös kokee tämän jossain määrin myös tehtäväkseen. Vaikka nuori, tässä tapauksessa tyttö, onkin päässyt puhumaan merkittävillä aikuisille, näen puhujan iän yhtenä merkityksellisenä tasa-arvoa haastavana risteävänä erona.

Kuvaan liittyy myös vahvasti osallisuuden teema vaikuttamisen kautta, jonka taustalla on ajatus sosiaalisatiiofunktiosta (Nieminen 2008, 24.) Lainsäädäntö edellyttää, että lapsia ja nuoria on kuultava heitä koskevassa päätöksenteossa, joten kuvassa on ilmeisesti tällaisesta toiminnasta kyse. Kuvan henki on siis vahvasti myös nuorisotutkimuksellinen ja tyttöys saattaa myös jäädä toissijaiseksi. Tyttö siis edustaa sekä tyttöjä että poikia, mutta se ei vähennä tytön arvoa puhujana.

Tytön istuminen pyörätuolissa herättää kysymyksiä, sillä irrallisena kuvana se ei anna riittävästi vastauksia ja jättää tilaa tulkinnoille. Kuvaa katsoessa helposti olettaa, että tyttö on liikuntavammainen ja pyörätuoli on osa hänen arkeaan. Tässä tapauksessa kuva on voimaannuttava: vammaisen tyttö saa äänensä kuuluville ja kuulijoina ei olekaan kovin vähäpätöisiä kansalaisia vaan presidentti puolisoineen sekä muita poliitikkoja. Olisi kiinnostava tietää, mistä aiheesta tyttö aikuisille puhuu. Onko kyseessä vammaisen nuoren puheenvuoro esteettömyyteen liittyen vai puhutaanko kuvassa luontoarvojen tai laadukkaan koulutuksen puolesta? Tytön vammaisuus saattaa olla oleellinen asia puheenvuorossa, tai sillä ei ole mitään tekemistä asian kanssa. Pyörätuoli on kuvassa kuitenkin olennainen jo kuvakulman takia, vaikka kuvan tyttö saattaa olla pyörätuolissa tilapäisen jalkavamman takia. Pyörätuoli keskeisessä asemassa muuttaa tytön helposti vammaiseksi ja kuvaa määrittäväksi tekijäksi. Ne myös kertovat äänen olevan myös pyörätuolissa istuvilla tytöillä. Toisaalta voi myös kysyä, olisiko tytön puheenvuoro vähemmän merkityksellinen ilman pyörätuolia. Tulkitsen kuvan kuitenkin enemmän tyttöjen merkitystä kasvattavaksi kuin pelkkiä risteäviä aroja alleviivaavaksi.

Kuva jättää sekä tyttödestä, että nuoruudesta vahvan kuvan. Nuori ihminen, joka intersektionaalisuuden näkökulmasta edustaa useaa epätasa-arvoa tuottavaa tekijää, tulee kuulluksi ja vielä näkyväksi lehden sivuilla. Kuva saattaa olla osoitus tyttöyden voimasta tai jopa nuoruuden tasapäistämiseen liittyvistä mahdollisuuksista, jolloin tytöillä ja pojilla on yhtäläiset mahdollisuudet toimia ja osallistua.

Kuva pyörätuolissa olevasta tytöstä osoittautui myös ministeriön tasolta katsottuna merkittäväksi kuvaksi, sillä jokaisen Nuorisotyö-lehden loppuosassa sijaitseva opetusministeriön muutaman sivun pituinen tiedotusosio hyödynsi kuvaa aloitussivullaan loppuvuoden ajan. Aloitussivusta yli puolet on viiden kuvan kollaasia, jossa keskeisimmällä paikalla on kyseinen kuva.

Intersektionaalisuus ilmenee aineistossa vammaisuuden lisäksi myös etnisen taustan muodossa eli tyttöys ei näyttäydy yksipuolisesti länsimaalaisena valkoisena heterotyttöytenä, vaan monimuotoisempana. Aineistoon sisältyy neljä kuvaa, joissa on saamelaistyttöjä. Määrä on pieni kuvien kokonaismäärään nähden, mutta saamelaisuuden näkyminen Lapin ulkopuolella taitaa muutenkin olla vähäistä. Saamelaiset ovat pohjoisen Euroopan alkuperäiskansaa, jonka alkuperäisalue on alue Saamenmaa Suomen, Ruotsin, Norjan ja Kuolan niemimaalla. Suomessa asuvat saamelaiset puhuvat kolmea eri kieltä. Aineiston kuvissa olevat tytöt ovat tunnistettavissa saamelaisiksi pukeutumisensa takia, koska tytöt ovat pukeutuneet saamenpukuun eli kansanpukuun. Se kertoo kantajansa suvusta ja asuinalueesta, ja sillä on suuri merkitys kantajansa identiteettiin. Kansanpuku on alkujaan arkipuku, mutta nykyään sitä käytetään yhä enemmän myös juhlapukuna. Vaatetuksella tuodaan esiin kulttuuria ja saamelaisidentiteettiä. Sitä ei häpeillä, onhan saamelaisasu näyttävä ja huomiota herättävä erityisesti saamelaisalueen ulkopuolella.

Esimerkkikuvassa 7 on neljä saamelaisasuihin pukeutunutta tyttöä. Koska asut ovat tärkeä osa identiteettiä ja sisältävät useita merkityksiä, on oletettavaa tyttöjen olevan saamelaisia, ei ainoastaan saamenpukuun pukeutuneita. Saamelaiset tunnistavat pukuihin liittyvät merkitykset, jotka jäävät valtaväestöltä näkymättömiin. Tästä syystä esimerkiksi valtaväestön viihteessä ja matkailussa hyödynnetyt saamelaisasuja muistuttavat vaatteet ovat suututtaneet alkuperäiskansojen edustajia. Valtaväestö ei ole ymmärtänyt asuihin liittyviä

viestejä ja merkityksiä. Tytöt istuvat rivissä omilla tuoleillaan ja yhdellä tytöistä on mikrofoni, johon hän puhuu.

Esimerkkikuva 8. Aineiston kuva 39/12. ”Saamelaistytöt”. Nuorisotyö 4/12, s. 20

Mikrofoniin puhuvalla tytöllä on valkoinen puku, muilla tummempi. Laitimmaisena oikealla istuvan mikrofoniin puhuvan tytön vieressä istuu viides henkilö, joka on rajattu kuvan ulkopuolelle. Viidennestä henkilöstä näkyy mustat sukat ja lahkeet sekä käsi, eikä henkilön sukupuolta voi päätellä. Kuva saattaisi olla keskustelupaneelistä tai muusta vastaavanlaisesta tilanteesta, jossa esillä istuvat ja mikrofonia käyttävät esiintyvät yleisölle. Viides henkilön on ehkä rajattu kuvasta pois länsimaisen vaatetuksen tai aikuisuuden takia. Pois rajattu henkilö saattaa myös olla mies. Tällöin kuvassa on tehty selvä valinta tyttöjen ensisijaistamiseksi ja muistuttaakseen lukijaa, että suomalainen tyttöys näyttäytyy myös tällaisena.

Suomessa asuvien saamelaisten historiaan kuuluu valtaväestön pyrkimykset sulauttaa saamelaiset suomalaisiin sekä rodullistaminen, jonka seurauksena saamelaiset on nähty alempiarvoisina. Etnisyys ja rotu, jotka on aikaisemmin yhdistetty vahvasti sortoon ja valkoihoisuuden suosimiseen, liittyvät kuvaan saamelaistytöistä. Molemmat kuvaavat sanat viittaavat samaan suuntaan eli sosiaaliseen ja kulttuuriseen konstruktion. (Valovirta 2010,

93.) Aineiston kuvat saamelaistytöistä ovat muuttamassa käsityksiä ja ottamassa tilaa tytöille. Saamelaisuuden esiin tuominen näyttävine asuineen on selvä osoitus ylpeydestä omasta rodullistetusta taustasta.

Saamelaisuutta ei tarvitse piilotella kuten menneinä vuosikymmeninä ja saamelaisasujen käyttö on kunnia-asia. Kuva myös muistuttaa, että me suomalaiset emme ole kovinkaan homogeeninen kansa, vaikka pääosin kansamme ja kulttuurimme on siltä näyttänytkin. Nuorisotyö-lehdessä näkyvien saamelaistytöjen lisäksi saamelaisuutta teki tutummaksi suurin piirtein samoihin aikoihin tv-ohjelma Märet Säpikkät, jossa kaksi nuorta saamalaisnaista tuulettaa vanhoja käsityksiä saamelaisuudesta. Nuoret saamelaisnaiset ovat siis saaneet vaikuttaa valtaväestön oletuksiin ja asenteisiin.

Osallisuus kietoutuu myös intersektionaalisuuteen etnisen taustan muodossa. Myös muun kulttuuriset tytöt voivat toimia samoissa vaikuttamisen paikoissa kuin perinteisemmän suomalaisen tyttöyden edustajat. Tätä on merkittävää tuoda esille, sillä vaikuttaminen on kaikkien nuorten, sekä tyttöjen ja poikien oikeus. Esimerkkikuvassa X näkyy yleisön joukossa huivipäinen tyttö ja oletan kuvan olevan valittu juuri moninaisuuden näkökulmasta. Kuva viestii ”erilaisuuden normaaliudesta”. Lehdessä halutaan näyttää tyttöyden moninaisuutta myös tästä näkökulmasta.

Esimerkkikuva 9. Aineiston kuva 18/12. ”Huivityttö taustalla” Nuorisotyö 1/12, s. 24

4.2 Osallisuus ja vaikuttaminen

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuudet näyttäytyvät mielenkiintoisella tavalla aineistossa. Johtaminen ja edustuksellinen toiminta on nähty maskuliinisena ja miesten tehtävänä vuosikymmenten ajan ja naisten sopivuutta kyseisiin tehtäviin on epäilty (XX). Aineistossa on kaksi erityisen mielenkiintoista kuvaa naispoliitikoista ja tytöistä. Intersektionaalisuus-luvussa esittelin jo ensimmäisen vaikuttamiskuvan, jossa pyörätuolissa istuvaa tyttöä on kuulemassa Suomen ensimmäinen naispuolinen Tasavallan presidentti Tarja Halonen. Kuva on aktiivista kansalaisuutta, osallisuutta ja vaikuttamista, joka on mahdollista myös tytöille. Halosen rooli lasikattojen rikkojana on merkittävä, sillä presidentin valinnassa ei ole kyse poliittisesta virkanimityksestä vaan kansan vaaleilla valitsemasta poliitikosta. Tarja Halonen toimii hyvänä esikuvana tytöille presidenttien jälkeenkin ja hän myös usein puhuu aktiivisesti tyttöjen aseman puolesta.

Toinen kuva merkittävässä asemassa olevasta poliitikkonaisesta ja ryhmästä tyttöjä on otettu mitä ilmeisemmin eduskunnan käytävällä. Eduskunnan puhemies Riitta Uosukaisen seurassa on noin 12 tyttöä, joilla kaikilla on puserossa kiinni ilmeisesti vierailijan nimikyltti. Ryhmä seisoo tiiviisti lähellä puhemiestä, joka näyttää puhuvan ryhmälle. Tytöt näyttävät aika vakavilta, mutta kuva vaikuttaa virallisessa yhteydessä otetulta, jolloin käyttäytyäänkin virallisemmin. Tyttöjen vaatetus viittaa myös viralliseen suuntaan. Ehkäpä joukossa on tulevia päättäjiä ja uusia lasikattojen rikkojia, kuten Halonen ja Uosukainen aikoinaan. Heitä voidaan pitää hyvinä naisesikuvina tytöille vallattuaan miehisenä pidettyjä politiikan toimia.

Jos vuoden 2002 kuvissa tytöt pääsevät lähelle vaikutusvaltaisia naisia, vuoden 2013 lehden kuvassa tyttöjen ääni suuntautuu urheilu- ja kulttuuriministerin suuntaan. Kuvassa kaksi tyttöä on tapaamassa ministeri Paavo Arhinmäkeä. Kuvan vasemmassa reunassa olevalla työllä on kädessään nippu paperia, josta hän selvästi lukee ääneen ministerille jotain. Vieressä seisova tyttö pitää käsiään yhdessä vartalon edessä ja katse on luotu puhuvan tytön ja paperinipun suuntaan. Ilme on vakava. Paperinippu saattaa olla tyttöjen paikalle tuoma adressi, jonka alullepanijoina he saattavat itse olla. Se saattaa olla vetoamuskin, mutta kovin iloiselta ja hauskalta ei tilanne vaikuta. Tytöt seisovat melko kaukana asiallisen ja ehkä jopa vakavan näköisenä kuuntelevasta ministeristä. Kuva kertoo tyttöjen tulevan kuulluksi mitä ilmeisemmin tärkeästä asiasta. Ministerin ilme kertoo, että hän kuuntelee ja tyttöjen

välittämää asiaa kuunnellaan. Tytöt hyödyntävät oikeuttaan vaikuttaa ja ministeri vahvistaa oikeutta asianmukaisella toiminnallaan.

Esimerkkikuva 10. Aineiston kuva 12/12. "Tytöt ja ministeri" Nuorisotyö 8/12, s.8

Tyttöjen ja ministerin välillä on selvä välimatka, mutta kuvassa ei näy muita. Kuva rajaa ympäristöstä pois kaiken muun ja keskiössä on vain tytöt ja ministeri. Kuvan rajaus on oleellinen, sillä sisällyttämällä kuvaan vain keskeiset henkilöt, tytöt valtaavat kuvan katsojan tilan niin olemuksellaan kuin äänellään. Kuvan voi siis ajatella tarkentuvan tytön puheeseen, vaikka ääntä ei lehden kuvaa katsoessa kuulekaan.

Osallisuuden liittyvän aktiivisen kansalaisuuden ideaali on kasvanut vuosien aikana. Lainsäädännön edellyttämä nuorten kuuleminen heitä koskevassa päätöksenteossa taitaa alkaa ilmeisesti tuottaa tulosta yhdessä nuorisotyön kentällä tapahtuneen demokratiakasvatuksen ansiosta. Tässä nuorisotyö on tehnyt tärkeää työtä, sillä ilman demokratiaa meillä ei ole nykyisenkaltaista hyvinvointiyhteiskuntaa. On tärkeää saada nuoret ymmärtämään vaikuttamismahdollisuutensa. Representaatioiden kannalta tämä on erityisesti tyttöjen juhlaa, sillä sukupuoli ei ratkaise edustuksellisuutta.

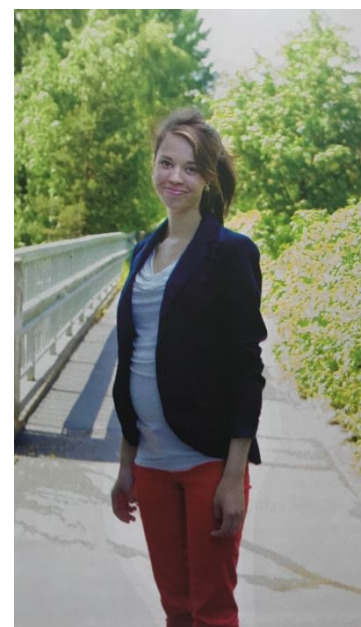
4.3 Poseeraus kuvat

Osan kuvista olen määritellyt poseerauskuviksi. Poseerauskuvia oli aineistossa 48, eli väljällä rajauksella tehtynä kolmasosa kuvista on poseerauskuvia. Vuositasolla poseerauskuvia oli 18 – 7 – 23. Niissä kuvan kohde katsoo suoraan kameraan tai kameran ohi. Kuvat on usein otettu suoraan edestäpäin, mutta muutamassa kohde on sivuttain tai viistoittain katsoen kameraan. Osa poseerauskuvista on kauempaa otettuja ja kuvan kohde seisoi sopivassa paikassa valitsemassaan asennossa. Kuvattavat on oletettavasti saaneet itse määritellä sopivan poseerauksen kuvaa varten. Poseerauskuvissa on usein vain yksi henkilö, mutta aineistossa on myös kaksin, kolmin tai ryhmässä tehtyjä poseerauksia. Kuvaustilanne on selkeä ja oletettavasti kuvattavilla on yhteinen tavoite kuvasta. Kuvat on rajattu kasvoihin tai mahdollisesti lähes koko henkilöön. Muotokuvatyyppiset poseeraus kuvat voidaan siis jakaa lähikuviin tai kauempaa otettuihin kuviin. Kuvien toiminta on ensisijaisesti poseeraamista eli muu toiminta on kuvista rajattu ulkopuolelle.

Vaikka kuvat ovat poseerausta, jopa kevyttä passikuvaustyyppistä hetken taltiointia, niihin sisältyy paljon sukupuoleen liittyvää informaatiota, liikettä ja liikkeen tuntua. Näissä kuvissa ei ole arvioitavana suhdetta muihin kuvassa olijoihin vaan kaikki informaatio on yhdessä henkilössä. Hymy, ystävällinen katse. Onko kyse tytön omasta valinnasta vai onko kuvaaja halunnut lehden sivuille ystävällisestä vaikuttavan tytön? Onko kohde itse päättänyt olla kuvassa aseistariisuvan näköinen vai onko aikuinen kuvaaja ajatellut, että ystävällisen ja kiltin näköinen kuva on katsojan kannalta parempi? Ehkä kuvaaja ajattelee tytön roolia ja mainetta, johon ei ehkä räväkämpi poseeraus ”sovi”. Hurjailmeiset kuvat usein liittyivätkin jonkinlaiseen esitykseen tai näyttölemiseen. Aktiivinen tyttö on kiltti ja ystävällinen?

*Esimerkkikuva 11.
Aineiston kuva 30/12
”Hymyilevä tyttö 2”
Nuorisotyö 2/12, s. 11*

*Esimerkkikuva 12.
Aineiston kuva 49/12
”Hymyilevä tyttö 1”
Nuorisotyö 4/12, s. 17*

Osa poseerauskuvista oli tavallaan muotokuvia ja ne mietityttivät, sillä muotokuvamaisesta kuvasta jäi tunne, että se on saatettu ottaa ilman ”sopimusta” kuvan ottamisesta ja se on otettu mahdollisesti kesken jonkin toiminnan, mutta näyttää muotokuvalta. Onko kuvattava saanut vaikuttaa kuvaan millään muotoa vai onko hän menettänyt toimijuutensa? Toisaalta, muotokuvaan on saatettu ottaa mukaan toiminnallisia elementtejä eli esimerkiksi yhdessä lähikuvassa nauravan tytön kädessä on pilkki. Kuva on otettu ulkona, joten pilkki voi olla mukana osana kuvaustilanteen lavastusta.

Suurin osa kuvista oli otettu samalta tasolta kuin kuvattava, mutta parissa kuvassa poseerauskuva oli otettu joko yläviistosta tai alaviistosta. Yläviistosta otetussa kuvassa on vaaleatukkainen nuori nainen ja väistämättä mieleeni tulee blondiuteen liitetyt vahvat käsitykset. Vaikka kuva onkin otettu alisteisesti yläviistosta ja kuvan kohteella on punaiset huulet sekä vaaleat pitkät hiukset, kuvan kohteen seksualisointi jää matilliseksi. (esim. Tuovinen 2006). Suu ei ole houkuttelevasti raollaan vaan työllä on leveä hymy. Paljaan kaulan sijasta työllä on kirjava huivi kaulassa. Kuvan tyttö on kuitenkin passiivinen toisin kuin tummahiuksisesta saman ikäisestä otettu kuva, jossa tuuli liikuttaa tytön hiukset taaksepäin, takki aukeaa liikkeessä ja kuvassa on muutenkin liikkeen tuntua.

Vuoden 1993 lehdissä poseerauskuvat ovat eri tyyppisiä kuin uudemmissa lehdissä. Kuvat ovat selvästi toiminnallisempia kuin myöhemmissä lehdissä eli tytöt poseeraavat tehden jotain samanaikaisesti (esimerkkikuva 13). Poseerauskuvien määrä oli huomattavasti korkeampi vuoden 2012 kuin vuoden 2003 lehdissä. Useista yksittäiskuvista voi päätellä, että useiden kirjoituksen aiheina ainakin jossain määrin on kuvassa oleva tyttö. Kuvat eivät vaikuttaneet irrallisilta kuvituskuville vaan tekstin yhteyteen otetuilta kuville. Osa poseerauskuvista on perinteisiä asiallisia hymyilykuvia, mutta varsinkin kahden tai useamman tytön poseerauskuvissa asento ja ilmeet olivat vapaampia ja ehkä norveja rikkovia.

*Esimerkkikuva 13. Aineiston kuva 38/93
"Tyttö tolpassa"
Nuorisotyö 5-6/1993, s. 8*

Näyttää siltä, että yksin kuvassa olevat tytöt ovat valinneet maltillisen tavan olla kuvassa. Pää on saattanut kallistua hieman toiselle puolelle, hymy on ystävällinen ja kuvaa katsoessa löytyy miellyttävä yhteys kuvan kohteeseen. Tyttöryhmän poseeraukset ovat hieman tästä poikkeavia, sillä ehkä ryhmässä uskalletaan olla rennommin ja vapaammin tai kuvaaja on huomannut tyttöjen olevan helpommin houkuteltavissa rentoihin poseerauksiin kavereiden kanssa ollessa.

Esimerkkikuvassa 14 näkyy tyttöjen rennompi tapa olla kuvattavana. Rannalla olevassa kuvassa on paljon liikettä, vaikka tytöt seisovat paikallaan: tuuli heiluttaa hiuksia, taustalla lipuu laiva ja etualalla oleva tyttö näyttää olevan vain hetkellisessä pysähdyksessä. Hänen asentonsa on ehkä jopa hieman maskuliininen. Mukavan tyttöyden kuvaa kuitenkin ylläpitää ystävälliset kasvot ja mukavat ilmeet.

*Esimerkkikuva 14. Aineiston kuva 7/12
"Tytön rannalla"
Nuorisotyö7/12, s. 8*

Esimerkkikuvassa 15 olevat tytöt ovat vähän edellisen kuvan tyttöjä isompi ja poseerauskin on erilainen. Tyttöjen vaatetus on muodikas ja poseerauskin ehkä muotiin ja aikaan sopivia.

Kuvaesimerkki 15 Aineiston kuva 2/12. "Tytöt portailla" Nuorisotyö 5-6/12, s. 7

Kuvasta tulee mieleen kuvat, joita nuoret aktiivisesti itse ottavat ja jakavat sosiaalisessa mediassa. Voisi olettaa, että joissakin kuvissa nuoret ovat itse saaneet päättää poseerauksesta ja valinneet sen oletetun kuvan katsojan mukaan. Aikuiselle lehdnlukijalle ja kaverille varmaankin halutaan antaa erilainen poseeraus ja kuva. Stereotyytiat saattavat siis toistua nuorten omissa valinnoissa arvaillessaan katsojan positiota.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Olen tutkinut pro gradu -tutkielmassani tyttöyden representaatioita Nuorisotyö-lehdessä seuraavien tutkimuskysymysten johdantelemana:

Millä tavalla tyttöyden representaatiot ovat muuttuneet kolmella vuosikymmenellä?

Miten intersektionaalisuus näkyy eri vuosikymmenillä?

Miten aktiivisen kansalaisuuden ihanne näkyy tyttöyden representaatioissa eri vuosikymmenillä?

Miten poseerauskuvat ovat muuttuneet eri vuosikymmenillä?

Kolmelta vuosikymmeneltä otettujen kolmen vuosikerran lehtien kuvien tutkiminen osoitti, että Nuorisotyö-lehti nojaa vahvasti nuorisotyön eetokseen ja periaatteisiin tyttöyden kuvauksissa. Tytöt tekevät, toimivat ja vaikuttavat. Tytöt harrastavat, osallistuvat ja näkyvät. Tytöt ovat fyysisiä ja touhukkaita, rauhallisia ja paikallaan pysyviä. Tyttöyden representaatiot ovat jopa yllättävän monipuolisia jokaisen vuosikymmenen lehdissä. Tyttöys ja tytöt eivät representoituneet heikkoina tai passiivisina, jollaisina feminiinisyys monissa yhteyksissä representoidaan vaan erilaisissa toimintaympyröissä aikaa viettävänä nuorena.

Tyttöyden representaatioissa näkyi samanaikaisesti nuorisotyön ja nuorisotyön ammatillisuuden kehittyminen. 1990-luvun kuvissa tyttöjen representaatiot mukailivat nuorisotyön vahvuuksia ja toimialueita. Tyttöys näyttäytyi nuorisotyön kontekstissa aktiiviselta ja ulospäin suuntautuvalta. Tyttöjen elinpiiri oli yksityisen piirin ulkopuolella kuten nuorisotyön piirissä olevan voi olettaakin olevan. 2000-luvun myötä tyttöydessä alkoi näkyä risteäviä eroja eikä tyttöys representoitunut enää pelkästään valkoihoiseksi. Saamelaistytöt olivat näkyvä vähemmistö Nuorisotyö-lehden sivuilla usean eri kuvan voimin. He eivät pelkästään näkyneet vaan heidän ääni tuli myös kuulluksi. Etnisyyden lisäksi myös vammaisuus tuli näkyväksi lehteen pyörätuolissa istuvan tytön myötä.

2000-luvulla alkoi enenevässä määrin näkyä tyttöyden representaatioissa aktiivista kansalaisuutta ja poliittista sosialisatiota. Lehden kuvasto toi esiin aktiivisen vaikuttajatyttö, joka saattoi olla vähemmistön edustaja myös vammaisuuden tai etnisyyden kautta eli myös saamelaistytöt saivat äänensä kuuluville. Tytöt olivat vakavasti otettavia ja he pääsivät puhumaan jopa korkean tason poliitikoille. Huomionarvoista oli, että aikuiset eli poliitikot näyttivät kuvien mukaan suhtautuvan tyttöihin suurella vakavuudella. Tytöt siis

representoituivat poliittisesti aktiivisina ja vaikutusvaltaisina. Tyttöyden kuvaus oli laajentuneiden vaikuttamismahdollisuuksien lisäksi edelleen ulospäin suuntaavaa ja passivoitumista ei tapahtunut. Tyttöjen toiminta-areenat laajenivat harrastamistiloista vaikuttamistiloihin. Nuorisotyön näkökulmasta kuvattuna tyttöys alkoi muuttua vapaa-ajan ohjatusta toiminnasta ja harrastamisesta kohti tavoitteellisempaa toimintaa.

Yhteenvedonä tyttöyden representaatiosta voi todeta, että jo vuoden 1993 representaatioissa tyttöys näyttäytyi myönteisessä ja aktiivisessa valossa. Sellaisena se näyttäytyi läpi aineiston. Poseerauskuviissa siirtymä tapahtui poikkeuksellisesti toiseen suuntaan eli alkujaan poseerauskuviissa tehtiin aktiivisesti jotain, kun taas uusimmissa lehdissä poseeraus hillitympää. Tämä tapahtui nimenomaan yhdestä henkilöstä otetuissa kuviissa, ei useamman tytön poseerauskuviissa. Tutkimuskysymyksessä esitetyt representaatiot näyttäytyivät vanhimmissa lehdissä vaatimattomasti ja ne puuttuivat kokonaan. Niiden määrä lisääntyi ajan kuluessa. Intersektionaalisuus ja aktiivinen kansalaisuus muuttuivat merkittäviksi tyttöyden representaatioiksi.

Tutkimukseni mukaan tyttöyden representaatiot ovat rakentavia ja tyttöyden kannalta myönteisiä. Nuorisotyö-lehti kykenee aikuisen näkökulmasta huolimatta osallistumaan tyttöyden rakentamiseen positiivisin rakennuspalikoin. Voisi jopa todeta, että nuorisotyön ja -tutkimuksen tasapäistävä ja joissakin tilanteissa myös epätasa-arvoa tuottava tulokulma toimii lehden sivuilla tyttöjen eduksi.

Aineisto kuvaa tyttöyttä monien erojen kautta, mutta siinä ei tuoda esiin seksuaalisuuteen liittyviä aiheita. Kuvat vaikuttavat vahvasti heteroseksuaalisuutta ensisijaistavana ja se on yllättävää, sillä sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden ymmärryksen uskoisi olevan nuorisotyöntekijöiden arkea. Lehden kuvat kuitenkin viittaavat toiseen suuntaan ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt loistavat aineistosta poissaolollaan. Heteroseksuaalisuuden normittaminen näkyi kaikkien kolmen vuosikymmenen lehdissä. Queerillä katseella katsottuna heteroseksuaalisuuden voidaan todeta olevan yleistä, mutta pelkkä yleisyys ei tee siitä normaalia. (esim. Rossi 2003, 120.) Kuvista ei ollut myöskään yhtä kuvaa lukuun ottamatta löydettävissä hentoistakaan vihjausta tyttöjen välisestä rakkaudesta, vaikka sitä käytetään mainosmaailmassa. Kuvat eivät anna katsojalle tulkinnanvaraa kuviissa olevien tyttöjen suhteista eli kuvat on helppo nähdä enemmän kaveri- kuin seurustelusuhteina. (esim. Vänskä 2012, 190-192.) Onko aihe vieläkin niin arka, että sitä ei voi lehden sivuilla esittää vai onko lehden julkaisijalla epäselvyyttä suhtautumisessa seksuaalisuuteen?

Kysyin tutkimuksen alkusivuilla, että onko tasa-arvo vähän niin kuin rasismi, eli jos siitä ei puhuta, sitä ei ole. Ajattelin tuolloin vain sukupuolten tasa-arvoon liitettyjä rooleja, niihin liittyviä odotuksia ja roolien haastamisia. Kysymys koski enemmän kilttejä tyttöjä ja itkemättömiä poikia kuin seksuaalisuutta. Nyt vaikuttaakin siltä, että se, josta halutaan vaieta, onkin moninaisuus ja tyttöys puristetaan heteroseksuaalisuuden lokeroon myös Nuorisotyö-lehdessä. Seksuaalisuuden moninaisuuden kuvaaminen saattaa olla vielä hieman arka aihe eli sen kuvaaminen riittävän neutraalisti ja kohua aiheuttamatta ei vielä ehkä onnistu. Kuvien esittäminen vaatii myös toistoa, jota vielä ei tämänkaltaisesta kuvastosta ole tehty.

Tyttöyden näkyminen Nuoristyö-lehdessä on edelleen jatkuvaa tyttöyden juhlaa, kuten tyttö tutkimuksen ensimmäisen antologian aikaan puhuttiin. Nuorisotyön tyttökuvat ja -representaatiot kertovat tyttöjen aseman olevan nuorisotyön silmissä merkityksellisen. Luonnollisesti näin tulee ollakin, sillä nuorisotyö on nuorten asialla ja nuorten puolesta toimimassa ja tasa-arvon tulee olla itsestään selvä osa työn eetosta. Naisten on todettu näkyvän mediassa hyvin usein negatiivisessa valossa. Uutisoinnissa naiset nähdään usein uhreina, objekteina tai vartaloina (Byerly & Ross 2006, 54). Nuorisotyön uutisoinnissa vastaavanlainen asetelma ei tutkimuksessani tullut esiin, enneminkin päinvastainen tilanne oli aineistossa nähtävillä. Voisi siis olettaa, että Nuorisotyö-lehteä tekevillä on oikeasti jonkinlainen yhteys tai tausta nuorisotyöhön, sillä perinteinen journalistinen tapa ei ainakaan tyttöjen kohdalla toteudu lehdessä.

Heteronormatiivisuuden ylläpito saattaa mahdollistaa samaistumisen lehdissä kuvattuun tyttöyteen ja nuoruuteen. Samaistuminen heteroseksuaalisuuden ensisijaistamisena on kuitenkin huono perustelu. Vaikka lukijoina on aikuiset ammattilaiset, nuoruutta pitäisi pystyä katsomaan toisestakin näkökulmasta. Vaikka aikuinen voi olla eräänlainen kokemusasiantuntija koettuaan aikanaan oman nuoruuden, se ei anna valmiuksia ammattilaisuuteen vaan sen antaa koulutus, työ ja ammattilaisuus. Sukupuolten tasa-arvo on oletettavasti tavoittanut hyvin nuorisotyöntekijöiden ajatusmaailman, seksuaalisuuden moninaisuuden hyväksyminen saattaa olla vielä hieman keskeneräistä. Ei-heteroiden olemassaolo tunnustetaan ja hyväksytään, mutta taidot niiden kuvaamisen ovat keskeneräiset. Ehkä muutos on käynnissä, mutta syvään juurtuneet kulttuuristen ja historiallisten asenteiden muokkautuminen vaatii aikansa. Ei-heteroseksuaalisen tyttöyden kuvaukset eivät vielä ole saavuttaneet nuorisotyötä.

Maskuliiniseksi tai feminiiniseksi todetut tavat eivät edellytä tietynlaista kehoa tai ruumista.

Tutkimukseni tavoite ei ole ollut keinojen löytäminen tyttöjen auttamiseksi tai tyttöjen tilanteen parantamiseksi, vaikka helposti tyttötutkimuksen tavoitteet voidaan sellaisiksi määritellä. Tavoitteeni oli tuoda esiin aikuisten luoma kuva tytöistä, jota aineiston näkökulmasta katsoen nuorisotyön ammattilaiset tuottavat. Näiden kautta haluan kautta osoittaa eräänlaisia kipupisteitä, joissa sensitiivisyyden ja vikuroivan katseen avulla voi löytää toisin katsomisen paikkoja.

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan liikuntaa harrastavat lapset ja nuoret eivät pidä sukupuolijaoteltua harrastamista perusteltuna, vaikka usein harrastusryhmissä toimitaankin sukupuolijaottelun mukaan. Tutkimuksessa todetaan, että sukupuolen mukaan tehty jako johtuisi aikuisten ylläpitämästä asenne- ja arvojärjestelmästä, joka ei enää kohtaa lasten ja nuorten avaramman ihmiskäsityksen kanssa. (Hakanen jne. 2019, 31.) Pohdin pitkään kyseisen tutkimuksen tulosta ja yhteyttä omaan tutkimukseeni. Vaikuttaa siltä, että muuttuneen maailman asenteet eivät ole vielä kohdanneet kunnolla käytäntöä. Hieman kärjistetyksi voisi todeta, että lapset, nuoret sekä tutkijat tietävät, että sukupuolella ei sinänsä ole merkitystä. Kuinka tieto tavoittaisi lasten ja nuorten kanssa toimivat ammattilaiset ja vapaaehtoiset? Nuorisotyön osalta olen viitannut aikaisemmin profession kehittymiseen, joka on koko ajan käynnissä. Sitä kautta on mahdollista saada vahvempaa kohtaamiseen liittyvää osaamista kenttätyöhön. Toinen reitti on sukupuolisensitiivisyyden harjoittaminen arjessa. Kohdataan nuoret nuorina, ei tyttöinä tai poikina. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että tyttöjä ei saa kutsua tytöiksi tai poikia pojiksi vaan sitä, että ei oleteta poikien olevan tämänlaisia ja tyttöjen tuollaisia. Miten tämä liittyy pro gradu -tutkielmaani? Representaatioilla ja niiden toistolla on merkitystä. Nuorisotyö-lehti omalta osaltaan pyrkii rakentamaan monipuolisesti nähtävää tyttöyttä ilman kielteisiä ja rajoittavia stereotyyppioita. Kaikkea ei voi saada annettuna ja siksi peräänkuulutankin nuorisotyön toimijoilta aktiivista otetta sukupuolten erityisyyksiin tutustumisessa.

Tyttöjen toimintaympäristöt, yksityisen piiri, johon myös nuorisotyön uudet aallot suuntaavat. (millan gradu) Yksityinen ehkä olkoon yksityistä, mutta tarpeen niille, jotka jäävät nuorisotyön muiden juttujen ulkopuolelle, syystä tai toisesta.

En asettanut tutkimukselle varsinaista hypoteesia, mutta aloittaessani pro gradu -tutkielman tekemisen ja tutustuttuani nuorisotyöhön ja feministiseen tutkimukseen oletin nuorisotyöntekijöiden pystyvän suhtautumaan nuoriin tasa-arvoisesti sukupuolesta riippumatta. Samalla kuitenkin epäilin Nuorisotyö-lehden ylläpitävän perinteisiä sukupuolikäsityksiä kuvissaan, sillä ympäröivän yhteiskunnan hitaasti muuttuvien

asenteiden näkyminen kulttuurisena suhtautumisena olisi tyttöjen kannalta epäedullinen. Havaittiin nuorisotyön tasapäistävä tasa-arvon (Honkasalo 2011, 205) olevan tyttöjen kannalta edullinen. Tytöt representoivat nuorisotyön periaatteiden mukaisesti eli luultavasti sekä tyttöjä että poikia saatetaan representoida lehdessä samoilla tavoilla. Sen takia tyttöyys näyttää perinteitä rikkovana.

Nuorisotyö kohtaa nuoria ja kohtaaminen on yksi keskeisistä toiminnan tavoista. Kuvat ja representaatiot toivat tytöt kohtaamisen kentille, jossa tyttöyys konkretisoituu monenlaisessa tekemisessä ja yhdessä toimimisessa. Tästä syystä Nuorisotyö-lehti kuvaa tyttöyttä vain sosiaalisesta näkökulmasta. Yksinäisyys on nykyajan ongelma siitä kärsivät niin lapset, nuoret, aikuiset kuin senioritkin. Yksinäisyyden sanotaan olevan terveydelle haitallista eli se sairastuttaa, ja siksi yksinäisyyteen pyritään keksimään ratkaisuja. Yksinäisyys ei näkynyt tyttörepresentaatioissa ja miksi olisikaan näkynyt, liittyihän nuorisotyöhön vahvasti yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys. Yksinäisyys koetaan muilla areenoilla, kodin seinien sisällä. Se mikä ei näy, ei kuitenkaan lakkaa olemasta.

Olisi mielenkiintoista nähdä, millainen tulos tulisi tutkimuksesta, jossa olisi vastaavanlainen aineisto pojista tutkittavana. Mikäli tutkisin poikien representaatioita, ottaisin mukaan myös määrällisen tutkimuksen kuvien jakautumisesta. Tutkimukseni valmistuttua selailin Nuorisotyö-lehtiä uudelleen ja huomasin, että lehdessä on paljon kuvia aikuisista. Olisi mielenkiintoista selvittää eri kuvatyyppeiden välisiä suhteita iän ja sukupuolen näkökulmasta. Tyttörepresentaatioiden tutkiminen oli minulle nuorisotyöntekijälle mielenkiintoinen kokemus. Omista lähtökohdista katsottuna aineiston tutkiminen muutti käsitystä nuorisotyön kyvystä olla toisintamatta perinteisiä sukupuolen kategorioita. Vaikka peräänkuulutan edelleen sukupuolisensitiivisen työn periaatteiden työstämistä jokaiselle nuorisotyöntekijälle ja vaikka Honkasalon (2011) tutkimus osoittaa nuorisotyöntekijöiden omaavan puutteelliset taidot tasa-arvon edistämiseen, näen nuorisotyön pystyvän osallistumaan tasa-arvoisen tyttöyden rakentamista. Vikuroiva katse antoi mahdollisuuden katsoa kuvia muustakin kuin pelkästä ulkonäön näkökulmasta, joka on varmasti yksinkertaisin keino ottaa kuvaan jonkinlaista kantaa. Aineiston käsittelyn alkuvaiheessa ulkonäkö hallitsi myös omia tulkintojani, mutta riittävän aineiston tarkastelun jälkeen kuvat alkoivat näyttää toisenlaisilta. Kuvat alkoivat näyttää taitavilta rakennelmilta, joiden avulla muutetaan maailmaa. Kyseessä ei ole kokonaisen maapallon uudelleen kokoaminen vaan nykyaikaisen osaavan tytön representoiminen. Representaatioiden

tunnistaminen vaatii toistoa ja aikaisempia samanlaisia representaatioita. Näitä Nuorisotyö-
lehdessä pyritään aktiivisesti tekemään.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi 2002. (toim.) Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 27. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 7-18.
- Aapola, Sinikka 1992. Helsinkiläistyttöjen ystävyys-suhteet. Ihanteina itsenäisyys, läheisyys ja monipuolisuus. Teoksessa Lähteenmaa, J. & Näre, S. (toim.) Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. 3. uudiestetty painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Bahmani, Airin & Honkasalo, Veronika 2016. Kulttuurisensitiivinen sukupuoli. Monikulttuurinen sukupuolisensitiivinen työ setlementtiliikkeessä. Setlementtijulkaisuja 44.
- Burr, Vivien 2015. Social Constructionism. 3rd edition. East Sussex: Routledge.
- Buikema Zarzyska 2011. Visual Cultures. Feminist Perspectives. Teoksessa Buikema, R. & Lykke, N. & Griffin, G. (toim.) Theories and methodologies in postgraduate feminist research: researching differently. Kurssimoniste Feministit ja metodologiaa 2018.
- Butler, Judith 2006. Hankala sukupuoli. Helsinki: Gaudeamus.
- Byerly, Carolyn M. & Ross, Karen 2006. Women & Media. A Critical Introduction. Blackwell Publishing.
- Cederlöf, Petri 2004. Nuorisotyö ja sen haasteet pienissä kunnissa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Gretschel, Anu 2008. Nuori -ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 243-262.
- Halonen, Irma Kaarina 2007. Naiset ja julkisuus: länsimainen uutiskäsitys ja nainen ei-uutisena. Teoksessa Halonen, I. K. & Ruoho, I. & Savolainen, T. & Zilliacus-Tikkanen, H (toim.). Välittämisen tilassa – feminististä mediatutkimusta synnyttämässä. Helsinki: Minerva Kustannus Oy
- Hirvonen, Eila 2002. Nuoren naisen raskaus ja äitiys. Teoksessa Aaltonen, S & Honkatukia, P. (toim.) Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 27. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 166-181.
- Honkasalo, Veronika 2011. Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 109. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Honkasalo, Veronika & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti 2011. Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Jokinen, Arto 2004. Diskurssianalyysin kourissa. Sotilasteksteissä muotoutuva miehisuus. Teoksessa Liljeström, M. (toim.) Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Tampere: Vastapaino, 191-208.

Jokinen, Eeva 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus.

Julkunen, Raija 2010. Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.

Kiilakoski, Tomi 2008. Kasvu moneen suuntaan – kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 57-77.

Knuuttilla, Tarja & Lehtinen, Aki Petteri 2010. Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Helsinki: Gaudeamus.

Koivunen, Anu 2004. Mihin katse kohdistuu? Feministisen elokuvatutkijan metodologinen itsereflektio. Teoksessa Liljeström, M. (toim.) Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Tampere: Vastapaino. 228-280

Koivunen, Anu 1996. Sorto. Teoksessa Koivunen, A. & Liljeström, M. (toim.) Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. 35-75

Korvajärvi, Päivi 2010. Sukupuolistunut ja sukupuolistava työ. Teoksessa Saresma, T. & Rossi, L.-M. & Juvonen, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino. 183-196.

Kuusamo, Altti 2014. Kuva. Feministinen kuvantutkimus. Teoksessa Heinonen, Y. (toim.) Taide, kokemus ja maailma. Risteyksiä tieteidenväliseen taiteiden tutkimukseen. Turku: UTU.

Käyhkö, Mari 2011. Koulu tyttötutkimuksen näyttämönä. Teoksessa Ojanen, K. & Mulari, H. & Aaltonen, S. (toim.) Entäs tytöt. Johdatus tyttötutkimukseen. Tampere: Vastapaino 89-133.

Liljeström, Marianne 2004. Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Tampere: Vastapaino.

Linker, Kate 1995. Representaatio ja seksuaalisuus. Teoksessa Rossi, L.-M. (toim.) Kuva ja sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Vastakuvat. Suom. Helsinki: Gaudeamus. 208-244.

Mustola, Marleena & Mykkänen, Johanna & Böök, Marja Leena & Kärjä, Antti-Ville 2015. Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa.

Mäkelä, Ann & Puustinen, Liina & Ruoho, Iiris 2006. Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Mäkiranta, Mari 2010. Kuvien lukeminen. Teoksessa Hurtig, J. & Laitinen, M. & Uljas-Rautio, K. (toim.) 2010. Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus. 97-120.

Naskali, Päivi 2010. Kasvatus, koulutus ja sukupuoli. Teoksessa Saresma, T. & Rossi, L.-M. & Juvonen, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. 277-288

Nieminen, Juha 2008. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 21-43.

Näre, Sari 2002. Intimisoituvan kulttuurin muistijälkiä tytöissä. Teoksessa Aaltonen, S. & Honkatukia, P. (toim.) Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 27. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 251-268.

Näre, Sari & Lähteenmaa 1992. (toim.) Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Oinas, Elina 2011. Tyttötutkimuksen näkökulmia ruumiillisuuteen. Teoksessa Ojanen K, Mulari H. & Aaltonen S. 2011: Entäs tytöt? Johdatus tyttötutkimukseen. Tampere: Vastapaino. s. 9-43. 305-342.

Ojajärvi, Sanna 2004. Toistaminen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Teoksessa Mörä, Salovaara-Moring & Valtonen (toim.) Mediatutkimuksen vaeltava teoria. 2004 Helsinki: Gaudeamus.

Ojanen, Karoliina 2011. Katsaus tyttötutkimuksen suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa Ojanen K, Mulari H. & Aaltonen S. 2011: Entäs tytöt? Johdatus tyttötutkimukseen. Tampere: Vastapaino. s. 9-43.

Pennanen, Lea 2015. Lapsen toimijuuden tarkastelua visuaalisen aineiston avulla. Teoksessa Muistola, M, Mykkänen, J, Böök, M L & Kärjä, A-V (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 150. Unigrafia: Helsinki.

Pietarinen, Ahti-Veikko 2010. Ajatusten liikkuvat kuvat: representaatio logiikassa. Teoksessa Knuuttila, T. & Lehtinen, A. P. (toim.) Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. 94-108.

Punnonen, Varpu 2008. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 521-540.

Puuronen, Vesa 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.

Puustinen, Liina & Ruoho, Iiris & Mäkelä, Anna 2006. Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Rossi, Leena-Maija 2015. Muuttuva sukupuoli. Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikka. Helsinki: Gaudeamus.

Rossi, Leena-Maija 2010a. Esityksiä, edustamista ja eroja: Representaatio on politiikkaa. Teoksessa Knuuttila, Tarja & Lehtinen, Aki Petteri (toim.) Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. 261-275. Helsinki: Gaudeamus.

Rossi, Leena-Maija 2010b. Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M & Juvonen, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. 21-38.

- Rossi, Leena-Maija 2003. Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona. Helsinki: Gaudeamus
- Tolonen, Tarja 2001. Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Helsinki: Gaudeamus.
- Tormulainen, Aino 2018. Tyttöenergialla kasvaneet: postfeministisen populaarikulttuuri-ilmiön yhdessä muistellut merkitykset. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.
- Seppä, Anita 2012. Kuvien tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.
- Seppänen, Janne 2005 Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.
- Suoninen, Eero 2016. Teoksessa Jokinen, Juhila & Suoninen. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.
- Tuovinen, Paula 2006. Pyllistävät blondit. Teoksessa Kinnunen, T. & Puuronen, A. (toim.) Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus. 249-268.
- Valovirta, Elina 2010. Ylirajaisten erojen politiikkaa. Teoksessa Saresma, T. & Rossi, L-M. & Juvonen T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino. 92-105
- Vehkalahti, Kaisa 2002. Pikkutyttöjä vai puoliaikuisia? Teoksessa Aaltonen, S. & Honkatukia, P. (toim.) Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 27. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 129-147.
- Vänskä, Annamari 2012. Muodikas lapsuus. Lapset mainoskuvissa. Helsinki: Gaudeamus.
- Vänskä, Annamari 2007. Vikuroiva teoria? Taidehistoria, visuaalisen kulttuurin tutkimus ja queer-teoria. Teoksessa (toim.) Rossi, L.-M. & Seppä, A. 2007. Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin lukukirja. Helsinki: Gaudeamus. 55-76.
- Vänskä, Annamari 2006. Vikuroivia vilkaisuja. Ruumis, sukupuoli, seksuaalisuus ja visuaalisen kulttuurin tutkimus. Helsinki: Taidehistorian seura.

Digitaaliset lähteet

- Anttonen, Erja 2017. Sukupuolisensitiivinen nuoriso- ja aikuistyö Suomessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 38. Verkkojulkaisu <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/05/sukupuolisensitiivinen-nuoriso-ja-aikustyö-suomessa-erja-anttonen-humanistinen-ammattikorkeakoulu.pdf>. Haettu 26.4.2019.
- Hakanen, Tiina & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (toim.) 2019. Oikeus liikkuu. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Opetus ja kulttuuriministeriö. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:2. http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/644/Lasten_ja_nuorten_vapaa-aikatutkimus_-_Oikeus_liikkuu._Verkkojulkaisu.pdf. Haettu 29.4.2019.
- Ojanen, Karoliina 2008. Katsausartikkeli: Tyttö tutkimuksen tytöt: Keskusteluja tyttöyden moninaisuudesta ja tyttöjen vallasta. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. Verkkojulkaisu, http://www.elore.fi/arkisto/1_08/oja_b_1_08.pdf. Viitattu 29.3.2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisoasiat. <https://minedu.fi/nuoriso>. Viitattu 2.3.2019

Vehkalahti, Kaisa 2012. Tyttösestä naisen ikään: suomalaisen tyttötutkimuksen historiaa ja tutkimustraditiota. *Kasvatus & Aika* 6 (3) 2012, 76–87. <http://elektra.helsinki.fi/oa/1797-2299/6/3/tyttoses.pdf> . Viitattu 29.3.2019.

Soanjärvi, Katariina 2014. Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä Katariina Soanjärvi *Kasvatus & Aika* 8 (3) 2014, 79–84. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/soanjarven_lektio_2210141859.pdf Viitattu 10.4.2019.